

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Б Р А Н И Ч

Год. XVI (VII)   Београд, јули 1931.   Број 7

УРЕДНИШТВО: ВЛАСНИК И ИЗДАВАЧ:
УСКОЧКА УЛ. БР. 2.   АДВОКАТСКА КОМОРА У БЕОГРАДУ

Вит. Петровић, судија

КОЛИЗИЈА ЗАКОНА КОД ПРИВАТНОГ ПРЕДЛОГА

У питању су стари кривични закон и нови, који данас важи, у питању је гледиште једног и другог закона о институцији приватног предлога и о свима питањима везаним за институцију приватног предлога. У питању је који ће се од два sukcesивна закона применити, када се суди за дело извршено раније, док је важио стари закон. Оба закона интитуирају и подударно одређују појам приватног предлога, и нови и стари закон деле сва кривична дела у две главне групе — дела која се гоне и суде на основу јавне оптужбе и дела која се гоне и суде на основу приватне оптужбе; и нови и стари закон ону прву групу кривичних дела, која се гоне на основу јавне оптужбе класифицира у две подгрупе — дела која се гоне и суде на основу јавне оптужбе и по службеној дужности и дела која се гоне и суде на основу јавне оптужбе, али под условом, да то захтева оштећени или друго овлаштено лице, под условом да постоји предлог — приватни предлог. У свему до сада изложеном служу се нови и стари закон али питање за која дела је потребан приватан предлог, то питање није подударно регулисано у оба кривична закона. Има кривичних дела која се по старом закону гоне и суде по званичној дужности, а та иста кривична дела се по новом закону гоне и суде на приватни предлог и обрнуто, по старом се гоне само на приватни предлог а по новом по званичној дужности. Због овога несллагања закона неизбежно се намеће питање колизије закона, питање који ће се од два противречна закона применити када се суди за дело извршено раније док је важио стари закон.

Могућа су дакле два случаја: 1.) да стари закон насупрот новом не тражи приватни предлог као процесуални услов у односу на одређено кривично дело и 2.) да стари закон насупрот новом тражи приватни предлог као процесуални услов у односу на одређено кривично дело. Расправићемо сваки случај одвојено, почеће се са првим. Кривично дело је извршено раније док је важио стари закон и поступак је законито покренут, без приватног предлога али није окончан, дакле има да се оконча сада када важи нови закон; или поступак чак није ни покренут. Пракса лута. У збирци одлука објављена је одлука једног вишег суда према којој недостатак приватног предлога у оваквом једном случају нема никаквог прав-

ног дејства. Према овој одлуци поступак се има наставити и довршити пресудом која одлучује о питању кривнице и казне, без обзира што нови закон тражи приватни предлог, а приватна предлога нема. Виши суд је образложио ово своје гледиште тако, да институција приватног предлога није материјално-правне већ процесуално-правне природе и да због тога за сва питања приватног предлога не важи легализовани принцип да се од два sukcesivна закона, на још не пресуђене ствари мора применити онај закон, који је блажи. Да ли је овакво објашњење приватног предлога тачно или не, видећемо доданије а сада ћемо се задржати на самоме закључку вишега суда: *да се поступак има довршити и одлучити пресудом о кривници и казни без обзира на недостатак приватног предлога*, задржаћемо се на овом закључку и покушати да проучимо да ли се овакав закључак уопште може одржати. Када се ствар посматра са гледишта интереса оштећенога лица овај је закључак логичан. Оштећени чији је правни интерес повређен кривичним делом није ставио предлог за кривични поступак, јер му то није било потребно. Поступак је покренут или је по закону требао да буде покренут и без његове изричите жеље, његов интерес је по закону био заштићен и ако он није стављао никакав предлог. Шта је оштећени крив што је донет нови кривични закон, за који он није могао знати нити му се могао на неки начин прилагодити, шта је он крив што нови кривични закон захтева приватни предлог као процесуални услов? Још, ако није измакао прописани рок за подношење приватног предлога онда оштећени може испунити законски захтев и поднети предлог, али ако је рок истекао, онда он нема никаквога начина да у кривичном поступку оствари свој оправдани интерес, који интерес сам закон признаје баш тиме што као услов кривичног поступка тражи његов — оштећеников — предлог. *Нема сумње, са гледишта оправданих интереса оштећенога, једино је логичан, једино оправдан овај закључак вишега суда.* Али не треба много напора па да се увиди, како овакво размишљање излази из домена кривичног права, да се увиди како је овај закључак са гледишта кривичног права нелогичан и неоправдан и како се у кривично-судској пракси никако не може одржати, без обзира на мотивацију, без обзира на правну суштину институције приватног предлога. Кривично право стриктно набраја услове под којима се кривац може судити и осудити, а круг ових услова је гвоздени обруч за размишљање и закључивање кривичног судије. У области кривичног права судија мора установити, да постоје сви, *буквално сви* услови, које закон за осуду тражи и ако само један једини услов не достаје судија неће осудити. Дужност кривичног судије своди се на то, да у сваком случају установи егзистенцију стварних чињеница које задовољавају оне *in abstracto* одређене услове суђења и осуде и не нађе ли ових чињеница, неће судити одн.

неће осудити па ма колико да је супротно гледиште наметљиво правилно са гледишта опште логике, ма колико било оправдано са гледишта неког другог правног интереса и правног принципа. Судија је дакле везан, и да видимо сада како би се судија могао снаћи у нашем претпостављеном случају. Суди се на пр. за дело из §-а 366. Кз. ово дело извршено 1928. год. и тада је било одређено у §-у 386. зак. чл. V. из 1878. год. (примера ради узет је овај закон но принципиелно ова расправа вреди и за све старе законе свих појединачних правних подручја). Судија испитујући услове за осуду чита нови закон и налази у §-у 366. Кз. . . . „гоњење се предузима по предлогу.“ Затим у §-у 99. Кз. налази, да приватни предлог има да поднесе оштећени у року од 3 месеца од како је за дело сазнао. Међутим приватног предлога нема, а будући да се дело догодило за важности старог закона који није тражио предлог, *није га ни морало бити*. Да би решио проблем судија се обраћа *instrumentum-i juris* — закон — о кривичном поступку и у §-у 2. овога закона налази категоричну забрану:” где је гоњење за које кривично дело зависно од предлога оштећениковог . . . . . не може се кривични поступак ни започети, док оштећеник тај предлог не стави (разуме се у законитом року по §-у 89.). Без предлога поступак се не може ни започети, дакле ни наставити, без предлога не може се уопште дискутовати о кривци и казни без предлога не може се ни одлучивати о кривци и казни. Ипак, судија мора некако окончати поступак и он тражи у закону излаза из ове ситуације па наилази на следеће §-е закона о кривичном поступку: § 208 „. . . . . суд ће одлучити . . . . . да се поступак обуставља кад нађе . . . . . да за подизање оптужбе нема потребног предлога (§ 208. тачка 3.) затим § 276: „пресудом ће се оптужба одбити ако се покаже, да гоњењу нема места . . . . . што нема за законом покретање поступка . . . . . потребног предлога.“ Оба прописа се свде на једно: да кривични судија неће изрећи одлуку о кривци и казни, неће се уопште упуштати у испитивање питања, да ли је оптужени крив и да ли и какву казну заслужује — не може осудити. То су дакле изрична законска наређења. Ма колико претуроа по законнику, ма колико анализирао прописе судија неће наћи ни једне одредбе о противном, неће наћи ни један изузетак од ових категоричких наређења. Судија може само да обустави поступак или да одбаци оптужбу, другог излаза нема. Закључак је прецизан и неизбежан. Но овај закључак је последица анализе и тумачења само новог закона, а ми имамо пред собом случај колизије два закона. Јасно је да судија мора или да обустави поступак или да одбаци оптужбу кад примени нови закон. Али у питању је примена једног од два сукцесивна закона, дакле мора се испитати могућност да се примени стари закон и могућност да се

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

по старом закону оптужени суди и осуди без обзира на недостатак предлога.

По себи се разуме да је полазно питање дали и колико стари закон може да важи.

У §-у 4. закона од 16. фебруара 1930. год. којим се ставља на снагу кривични закон и закон о кривичном поступку, гласи: „*када овај кривични закон ступи на снагу престају важити сви општи кривични закони.*“ Ступањем на снагу новог кривичног законика укинут је стари закон и то у целини и у свима појединачним одредбама, а како су институција приватног предлога и сва наређења која се везују на приватни предлог, предвиђена баш у овом општем казненом законнику, значи да су ступањем на снагу новог кривичног законика укинута сва наређења старог законика која се тичу приватног предлога, одн. сва питања која се односе на приватан предлог решава само и искључиво нови кривични законик. Практична примена овога закључка у нашем примеру изгледа овако: Суди се за дело из §-а 366. Кз. који одговара §-у 386. старог закона, § 366. тражи предлог кога нема, а § 416. не тражи предлог. Стари закон је укинут, дакле има се применити само нови а по новом због недостатка приватног предлога поступак се може довршити или обуставним решењем или пресудом која се не упушта у питање о кривци и казни, већ одбацује оптужницу због недостатка приватног предлога. Има један случај када стари закон који је већ дерогиран новим законом, од случаја до случаја добије поново обавезну снагу, када од случаја до случаја и само за конкретни случај стари закон оживи и судија је обавезан, да тај стари закон а не нови примени. То је моменат када се суди за дело извршено у време важности старог закона, а стари закон је у регулисању извесног питања блажи, блажи за оптуженога. Овај општи принцип је легализован у §-у 2. Кз. Дакле стари закон је укинут и ни на које питање не може се он применити, али ако би стари закон у неком питању био повољнији за оптуженог, онда према наређењу §-а 2. Кз. има да се примени стари закон. *Одмах међутим постаје јасно, да у нашем случају одн. у нашем примеру неће и не може бити примењен стари закон.* Ако се примени нови закон, оптужени неће бити осуђен, а ако би се применио стари закон онда оптужени може бити осуђен. Блажи је дакле нови закон, а онда је искључена примена старог закона.

Излишно је размишљање, да ли је институција приватног предлога материјално правне или процесуално правне природе. Не може се избегнути тежина факта, да од два закона који су у колизији може да се примени искључиво нови закон, а по томе закону је приватни предлог битни процесуални правни услов. Нема дакле закона по коме би се у нашем примеру могла изрећи одлука о кривци и казни — уопште судити. Нема закона то звучи за кривичног судију као апсолутна немогућност. Још у почетку сам истакао како је противно гледиште у опште,

а специјално она одлука вишега суда логична чак и правно логична, али се са гледишта кривичног права не може одржати. Противно гледиште уколико се креће у оквиру правних принципа може да се заснује на тумачењу права *per analogio legis* односно *analogio juris*, али нико не може тврдити да је у кривично-судској пракси дозвољено тумачење закона *per analogio* ако би ово тумачење ишло на штету оптуженоме. Противно гледиште је оправдано. Строга примена закона како је учињено у нашем примеру ствара немогућност да оштећени заштити свој оправдани интерес и ствара могућност да прави кривац, онај кога и друштво и оштећени имају интереса да гоне, избегне заслужену казну. Разуме се да се у правном систему не сме дозволити оваква могућност али *то спада у питања која треба да реши правна политика и законодавна власт, а никако судска власт у домену кривичног права.*

Постоји једно компромисно гледиште које је интересантно и на први поглед правилно. Према овоме гледишту има се такође искључиво применити нови закон у свему како је напред изложено и образложено. Наређења о приватном предлогу изнета у новом закону важе за све случајеве дакле и за дела извршена док је важио стари закон. Само према овоме гледишту рок за подношење приватног предлога тече од дана када је нови закон ступио на снагу тј. од 1. јануара 1930. год.; од овога момента настаје за оштећенога дужност, да подноси приватни предлог и од овога момента, сасвим природно, може се рачунати прописни рок од 3 месеца. Овакво решење питања почива на погрешној основи и оно полази од интереса оштећенога, од његове дужности и могућности да поднесе приватни предлог а заборавља, да се ово питање мора решити у домену кривичног права, заборавља да је приватни предлог један услов осуде и казне и да приватни предлог као услов осуде и казне мора бити баш у свему онакав како закон тражи, мора баш у свему одговорати оним условима које закон категорички наређује, а *закон јасно, одређено и без икаквог изузетка тражи предлог који је поднет за 3 месеца од дана када је оштећени за дело сазнао.* Дакле предлог мора бити поднет за 3 месеца од дана сазнања, а никако од дана када је нови закон постао обавезан. Рачунати рок од 1. јануара 1930. год. било би самовољно, незаконито или у најповољнијем случају тумачење закона *per analogio*, и закључити на тај начин, да предлог који је поднет после 3 месеца од дана сазнања али у року од 3 месеца од 1. јануара 1930. г. важи, значи без законске основе установити један услов осуде, без законског овлашћења прогласити кривим и казнити: *то је међутим искључено.* Предлог мора бити поднет за 3 месеца од дана сазнања, после тога поднет предлог није предлог каквог га закон тражи, дакле сматра се као да не постоји, а без правилног приватног предлога не може бити осуде.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

Шта ће бити ако је оштећени ставио свој предлог док је важио стари закон, само тај предлог није поднео у року од 3 месеца од дана сазнања, јер по старом закону он није ни требао да подноси предлог, није ни требао да се држи некога рока. Сада када се примењује нови закон, такав оштећени напомиње: „Кад закон тражи предлог, добро, ја сам тај предлог поднео и пре него што је нови закон постао обавезан. Дакле, када је настала потреба приватног предлога, предлог је већ био ту. Што предлог није поднет у року од 3 месеца рачунајући од дана сазнања то не мења ствар, јер ја не могу бити крив што се закон променио“. Као и раније обрађена питања са гледишта интереса оштећенога и овакво резонување је потпуно логично, али са гледишта кривичног права савршено бесплодно. И у овом случају морао би се строго применити нови закон у целини. Закон тражи да постоји приватни предлог поднет за 3 месеца од дана сазнања. Сваки други предлог па ма он био поднет и пре ступања новог закона на снагу, ако није поднет у року од 3 месеца од дана сазнања, није онакав предлог како то закон прописује, није по закону пуноважан, није услов осуде и казне — мора се узети да и не постоји. Истина закон је недоследан. Постоји једна огромна празнина једна страшна нелогична могућност, да оштећени остане незаштићен, а да прави злочинац умакне казни али сва ова размишљања о недостатцима закона спадају у делокруг законодавне власти а не судске и може их решити само законодавство а не правосудје, јер ми смо у домену кривичног права.

До сада смо разматрали случај када нови закон на супрот староме тражи приватни предлог. Узмимо сада обрнути случај да стари закон на супрот новом тражи приватни предлог. Како интерес оптуженога тако и интерес оштећенога диктује примену старог закона. Но судија свој мандат да некога осуди оснива на самоме закону директно. Он испитује услове који су у самоме закону одређени, а никако се не упушта у анализу неког ширег правног интереса. Он има два закона, један од њих мора строго применити. Да ли је приватни предлог институција материјално правног или процесуално правног карактера, то се њега не тиче; постоје две збирке законских одредаба, систематски уређених, а у систему и једне и друге збирке институиран је приватни предлог и регулисана су сва питања која се односе на приватни предлог. Судија зна, да је један законик у целини укинуо други, он зна да у принципу мора применити нови закон, а стари мора применити само онда, ако је он у односу према новом закону повољнији за оптуженога. Судија врши анализу старог закона исто онако како је врши анализу новог закона и налази да по старом закону нема услова за осуду, јер стари закон тражи егзистенцију приватног предлога, а приватног предлога нема. Стари је блажи и он се мора применити.

УНИВЕРЗИТЕТСКА

ВИБЛИОТЕКА

У свима обрађеним случајевима дошли смо до јединственог закључка — решења, да се колизија кривичних закона у погледу питања везаних за институцију приватног предлога решава на исти начин, како се решава колизија закона у погледу свих других питања. Примењује се у правилу нови закон, а стари само тако, ако је блажи за оптуженог. За праксу је овим ствар пречишћена. Да ли приватни предлог спада у категорију процесуално правних или материјално правних појмова има још само теоријског интереса.

Није сасвим јасно ни то да се приватни предлог по својој суштини мора ставити у категорију процесуално правних институција. Апстрахујући место које му је дато у систему закона о чему је напред говорено, ја мислим да је приватни предлог само формално узет, један процесуално правни услов, али у суштини он је ипак услов за примену кривичног материјалног права. Дакле материјално правни услов. У суштини читавог кривично-правног система лежи интерес и циљ друштва да се неко казни. Овај интерес је и одредио она дела која држава угрожава казном — кривична дела. Држава угрожава казном и она дела која се гоне на приватни предлог, али под условом да приватни предлог постоји; без приватног предлога не може се изрећи одлука нити о кривици нити о казни.

Др. Адам П. Лазаревић

О ПРОГЛАШЕЊУ ЗА РАСИПНИКА (РАСПИКУЋУ) — РАСИПНИШТВО КАО ПРАВНИ ПРОБЛЕМ

Према општој формули, право има за циљ и задатак, да омогући заједнички живот људи, обезбеђујући својим дејством миран и правилан развој њихових међусобних односа. Да би пак право могло тај свој задатак што потпуније и успешније извршити, дужност је законодавца, који прописује правне норме, да брижљиво мотри на те односе и да сваку значајнију друштвену појаву благовремено подвргне својој оцени, ради њеног евент. правног регулисања. Наравно, при таквој опсервацији друштва, да би она била од жељене користи, потребна је велика проницљивост и моћ оцењивања. Јер, има извесних друштвених појава, које, на први поглед, изгледају сасвим незнатне, а које међутим, по својим даљним последицама, ако се о њима не би на време повело рачуна, могу бити судбоносне и по само друштво као такво, а нарочито пак за одређени облик његове структуре у једноме даном историјском моменту. — Међу такве друштвене појаве мислимо да спада и *расипништво* или *распикућство* (*la prodigalité, die Verschwendung*), о коме ћемо овде проговорити неколико речи.*)

§ 1. Појам расипништва у правном смислу

Појам расипништва је у суштини врло широк, и тешко би га било тачно дефинисати тако, да би се могао добити један стални критеријум за оцену питања о томе: да ли извесна људска радња има карактер расипништва или не. У обичном животу, под расипништом се подразумева свако трошење имовине од стране извесног лица, које није учињено у циљу задовољења једне оправдане потребе, у приватном и јавном животу одн. газдовању. Тако се је н.пр. код нас, у једно време, много у јавности говорило о расипању државне имовине, под

* Код нас је за означање овога појма уобичајен термин: *распикућство*, али је израз: *расипништво* савременији а, у извесном погледу, и тачнији, те ћемо га и ми овде даље употребљавати. Напомињемо, да смо се ми овога истог питања дотакли и у нашој књизи: *О државној интервенцији у породичним односима*, Београд 1927. (Издавачка Књижарница Геце Кона), стр. 58. и сл. (В. и тамо наведена литература).

којом се разуме: неумесно газдовање и вршење издатака на разне некорисне циљеве, итд. У овом смислу појам расипништва се у многоме подудара са појмом луксуза, који је такође врло несигуран и растељив. — Али, нас овде не интересује појам расипништва у његовом обичном или вулгарном смислу, што је ствар по све релативна и зависи од објективног схватања појединаца. На против, нама је стало до објективног појма расипништва, т. ј. до појма правно релевантног, који друштву одн. држави даје основа за интервенцију и предузимање потребних законских мера, у циљу спречавања и отклањања оних по друштво штетних последица, које су са једном таквом појавом скопчане.

Појава расипништва није нова, ни у правној теорији, ни у позитивном законодавству. За њу је знало и Римско Право, као што је предвиђају и регулишу и данашња модерна законодавства. У Римском Праву на пример, расипништво је сматрано као анормална појава, која, као таква, утиче и на правну и пословну способност дотичног лица. По Закону од XII таблица расипнику се је могла одузети способност за предузимање правних послова и управљање имовином, и те је послове за њега вршио његов старатељ (*curator prodigi*). По Јустинијановом пак праву, расипник је био способан за прибављање имовине, али се није могао самостално обвезати, нити н.пр. правити тестамент; није, дакле, имао т.зв. *testamenti factio activa*. И не само, да је био ограничен у пословној способности, те да није могао пуноважно располагати са својом имовином, већ није могао бити ни субјект извесних права, нарочито јавних. Тако н.пр. није могао бити старатељ, није имао ни активно ни пасивно изборно право (*jus suffragii* и *jus honorum*), која су права, као што је познато, јако била цењена у римском друштву. — Међутим, у кривично-правном погледу, расипништво, само по себи, није сматрано као анормално стање, те је расипник по правилу одговарао за деликте.

И данашњи правни писци у главном стоје на гледишту, да је расипништво једна социално штетна појава, односно једна анормалност, и да треба изналазити и предузимати целисходне правне мере за њено сузбијање. Како пак ту појаву није лако дефинисати, то сви, више мање, налазе, да судовима треба оставити потпуну слободу у оцењивању чињеница, на основу којих би се у свакоме даном случају могао извести закључак о њеном постојању. — Уопште узевши, расипништво на првом месту погађа саму личност и породицу расипникову, па затим и само друштво као целину. Тако н.пр. г. Др. Лазар Марковић, у своме објашњењу § 41. гр. зак., где се помиње расипништво, каже: „Ко тако троши имање, да тиме доводи у опасност опстанак свој и своје породице, може се судским путем огласити за расипнику”. Сличне дефиниције ове појаве, дају и други правни аутори. Што се пак тиче позитивног законодавства, на-

вешћемо само, примера ради, одредбу чл. 370. швајц. грађ. законика од 1897., као једног од најмодернијих у овој, као и у многим другим правним материјама. По тој одредби, под старатељство долази свако пунолетно лице, које због *расипништва*, пијанства и уопште порочног живота или начина управљања својом имовином, излаже себе или своју породицу бедности или осиромашењу. Међутим, са објективног гледишта, односно с обзиром на имовину која је предмет расипања, поставља се интересантно питање о томе: да ли за расипника може бити проглашено само оно лице, које расипа имовину, коју није само стекло, већ ју је од својих предака наследило или н.пр. добило на поклон одн. у мираз, — или пак томе проглашењу подлежи и оно лице, које расипа лично стечену имовину? — По једном мишљењу, расипништво као правно релевантна чињеница постоји само у првом случају, а у другом само у толико, у колико су њиме угрожени интереси породице дотичног лица.*) — И по Римском Праву, проглашење за расипника вршио је претор у почетку само због расипања наслеђене имовине, а у интересу потомства. Доцније је пак то проглашење вршено и онда, када би се расипало и друго имање, а не само наслеђено одн. од предака добивено. По нашем праву међутим не би се могло усвојити ово разликовање, нити би, дакле, правно порекло имања које се расипа могло бити од утицаја на мотивисање судске одлуке у једном или другом правцу.

Уопште би се пак могло узети, да је *расипништво* у правном смислу оно *трошење имовине, које није учињено ни у каквом озбиљном циљу (привредном или опште корисном) или које није у сразмеру са приходима и имовинским приликама дотичног лица*, мада би се иначе, т.ј. када би било у питању једно друго лице, бар у неколико могло сматрати као оправдано. — Према томе, ако би неко н.пр. упропастио своју имовину играјући на берзи, или потпомажући из одушевљења извесну акцију: политичку, социалну, хуману итд., — онда се не би могло узети, да ту стоји случај расипништва, иако би многим другима таква једна радња одн. акција изгледала неразумљива и унапред осуђена на пропаст. — Што пак све показује, да је расипништво један потпуно релативан појам и да се као фактичко питање има оцењивати од случаја до случаја, с обзиром на све околности личне и материјалне одн. имовинске природе.

§ 2. Судски поступак проглашења за расипника

У нашем позитивном законодавству није предвиђен никакав нарочити судски поступак, по коме би се имало вршити проглашење за расипника. Према томе, и спорови који имају

*) В. н. пр. тумачење чл. 513. Code^o civil-a код: Petite Collection Dallon, Code Civil annoté d'après la doctrine et la jurisprudence, 26. éd., Paris 1926.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

за предмет то проглашење имају се водити по општим прописима о поступку судском у грађанским парницама. Управо, у сваком таквом случају воде се стварно два поступка, и то: један код првостепеног одн. сада окружног суда и један код старатељског судије. Према досадањој судској пракси, заснованој у главном на пропису чл. 140, и 144. зак. о старатељству, ко жели, да се извесно лице огласи за расипника и као такво стави под старатељство, мора поднети тужбу суду, са нужним доказима о постојању чињеница, на којима своје тражење заснива. Тужилац затим обично узима од суда уверење о поведеном спору, са којим се потом обраћа надлежном старатељском судији, тражећи, да се над туженим одн. над лицем чије се проглашење за расипника тражи, постави привремено старатељство. Старатељски судија, пак, обично прихвата овакав захтев без икаквих дубљих извиђаја са своје стране. И када решење о постављењу привременог старатеља постане извршно, онда се његово (привременог старатеља) име доставља дотичном суду, да би му се раније поднета тужба могла доставити на одговор. — После тога се продужује даље поступање, као и у сваком другом спору. Али су врло ретки случајеви, да се овакви спорови окончају извршном судском пресудом, већ се обично завршују каквим вансудским поравнањем и одустанком од тужбе, — те се због тога по овом питању још није формирало никакво одређено и сталније судско поступање, о коме би се могло говорити, као о једној судској пракси у уобичајеном и правом смислу речи.

По смислу законских прописа, који говоре о расипништву, тужбу, да се неко прогласи за расипника, може поднети и оно лице, које тиме није лично заинтересовано, што показује, да таква тужба има карактер тзв. *народне тужбе* (*actio popularis*). Многи пак налазе, да у таквим случајевима право активне легитимације (одн. овлашћења) за вођење спорова припада само оним најближим сродницима, који се на многим местима у законодавству као такви помињу. Али то није тачно. Јер, на најближим сродницима расипниковим лежи, истина, само дужност, да пре свију осталих лица од суда траже предузимање потребних мера, ради његове заштите, али њима не припада и искључиво право, да то чине, већ то могу учинити и друга лица, која ничим нису непосредно заинтересована. Што се пак тиче поступка старатељског судије, он би, пре него што донесе решење о стављању означеног расипника под привремено старатељство, требао сâм да предузме потребне извиђаје и да се, по могућству, и лично увери о томе: да ли у истини постоје разлози за једну такву одлуку или не. Пре свега, имао би да саслуша сроднике и пријатеље дотичног лица; познатије људе из истог друштвеног реда одн. из исте професије, нарочито оне који су са њиме стајали у пословним односима и којима ће тајне његовог привредног пропадања обично бити најпозна-

тије; да се, по потреби, у истом циљу обрати са питањем и надлежном општинском суду, итд.*) Свакако треба саслушати претходно и само дотично лице, јер ће се тим саслушањем обично најпре доћи до истине; нарочито када се има у виду могућност дешавања злоупотребе, не само са стране трећих лица одн. оних који туже, већ и са стране самога означеног расипника.

У једном конкретном случају, где су сродници извесног лица, по напред показаном поступку, тражили да се због расипништва стави под привремено старатељство, један од старатељских судија бив. Првостепеног Суда за Град Београд, усвојивши захтев молиоца, био је своје дотично решење засновао само на тој околности, што тражење потиче од овлашћеног лица и што је код надлежног суда поведен спор, да се дотично лице огласи за расипника. Судија је наике нашао, да је за активну парничну легитимацију довољно то, што је молилац, као крвни сродник, могао доћи у обзир да евентуално наследи означеног расипника, и да је, с друге стране, довољно што је дотични спор поведен, без обзира на то што је исти још у почетку и што му је исход у смислу тужбе несигуран. Апелациони Суд је међутим, по жалби интересованог, примедбама свога III одељења од 28.-III-1931. год., поништио ожалбено решење, наставивши, поред осталог, да је првост. суд требао да изнесе и разлоге, са којих је узео, да је потребно, да се интересовано лице стави под привремено старатељство. — Наравно, ове су примедбе биле сасвим умесне, јер се првост. суд гесп. старатељски судија уопште није упуштао у оцену питања о расипништву као таквом, већ је истакнуто тражење ценио само са његове формалне стране, а то је, према горе реченом, погрешно. Ако је пак било бојазни за имање расипниково, судија је, на основу чл. 144. у в. чл. 96. зак. о старатељству, могао предузети потребне мере у циљу заштите тога имања, и пре завршених извиђаја и доношења решења о привременом старатељству. Јер, старатељски судија и у оваквим случајевима, као и иначе, има широко законско овлашћење за интервенцију. Он би могао и по властитој иницијативи, да подигне тужбу и да тражи, да се извесно лице огласи за расипника, супституишући се, по потреби, другим лицима, као тужиоцима, нарочито када се расипништвом угрожавају имовински интереси малолетника. Али како су старатељске судије обично и сувише заузети другим судским пословима, нарочито данас, после установљења среских судова, то се њихова улога по старатељским ства-

*) Овим поводом напомињемо, да је у Општини београдској недавно основан Централни Уред за заштиту матера, деце и младежи, коме је, поред осталог, стављено у задатак и то, да помаже старатељске власти у њиховом послу. Тај је Уред за сада тек у формирању, али се може са правом очекивати, да ће његова помоћ у будућности бити стар. судијама драгоцена.

рима своди на извршење онога што је најнужније. Зато се у данашњим приликама намеће потреба за установљењем посебне старатељске власти, која би се могла организовати и по примеру организације државног тужиоштва.*) Јер интереси друштва одн. државе у оваквим случајевима ништа мање нису ангажовани него у кривичним предметима. На против, између једних и других случајева постоји непосредна узрочна веза, што је јасно, када се има у виду, да се највећи број разноврсних делинквената регрутује из порушених породица, а утврђено је н.пр., да расипништво врло деструктивно делује на породични живот. Међутим, садањи судски поступак је неодређен, компликован и уопште неподесан за борбу противу те штетне друштвене појаве.

§ 3. Правни положај лица проглашених за расипнике

Проглашење за расипника има врло велико дејство на правни положај дотичних лица. Што је пак главно, та се лица у погледу њихове пословно-правне способности, по нашем грађанском законодавству, уподобљавају малолетницима од 7.—21. године. Судски проглашени расипници могу најме закључивати само оне правне послове, који им доносе користи (н.пр. примити поклон, опроштај дуга и т. сл.), али се не могу пуноважно обвезивати, јер им се актом проглашења одузима право располагања са њиховом имовином (§§ 41., 533. и 920. грађ. зак.). Али то правно уподобљавање расипника малолетницима није потпуно и увек исто. На пример, према § 427. г. з., способност за прављење тестаментa призната је и малолетницима од 15 година па на више, докле по истом законском пропису, расипници не могу ни тестаментом чинити распоред са својом имовином. С друге пак стране, у грађанским споровима н.пр., не могу се закљичати лица, која немају пуних 16 година (§ 265. г. с. п.), а међутим, да ли ће се дозволити полагање заклетве судом проглашеним расипницима, који се, као такви, налазе под старатељством, то зависи од судске оцене у конкретном случају (§ 266. г. с. п.). — Као што се из ових примера види, у томе погледу постоји извесно ниансирање, којим се правни положај судом проглашених расипника нарочито карактерише. — Има међутим једна нарочито значајна последица реченог проглашења, а то је, што се расипнику одузима родитељска власт над децом и она се, у колико су малолетна или иначе правно неспособна, стављају под особено старатељство (§ 154. г. з.). Кажемо особено због тога, што ће се у таквим случајевима интереси расипникове деце увек сукобљавати са интересима одн. са жељама и намерама расипниковим, те отуда једно

*) У Француској се н. пр. овакви спорови увек воде уз интервенцију државног тужиоштва (du ministère public). В. чл. 513—515. Code Civil-a.

исто лице не би могло истовремено заступати и штитити и једне и друге интересе, јер би се то косило са општим правним принципима, као и са самом природом ствари. Дакле, за пуноважност свију правних аката расипникових, који, посредно или непосредно, имају карактер огуђења, расипнику је потребно одобрење његовог старатеља одн. старатељског судије, као и у случајевима старатељства над малолетницима. То се јасно види из чл. 137. Зак. о старатељству.

Уопште би се пак за правне послове расипника могло рећи то, да они нису *ништавни*, нити пак правно *непостојећи* (inexistants), већ да су само *рушљиви*. То јест, ти послови важе под условом ако их одобри старатељска власт или ако наступе извесне друге околности, које би могле бити од утицаја на њихову накнадну конвалитацију; дакле, важност је тих послова само *релативна*. На пример, ако се расипник у року од 14 дана од дана ослобођења од старатељства, не буде изјаснио противу правних послова, које је за време докле је био под старатељством самостално закључио, онда ће ти послови остати у снази, као да их је закључило лице, које у пословној способности није било ограничено. Такав је смисао прописа § 921. г. з., јер се тај пропис не односи само на малолетнике, већ и на лица, којима је забрањено „са сопственим имањем руковати“, а у ред таквих лица несумњиво спадају и судом проглашени расипници. Сумњиво је пак, да ли према расипницима тече застарелост, јер се они не помињу у § 942. г. з., који параграф у томе погледу говори само о малолетницима и умоболним лицима, а њих (расипнике) не помиње? Ми мислимо, да би негативно тумачење било правилније. — Наравно, реч је увек о судски проглашеним расипницима, који би моментано, из каквих било разлога остали без старатеља, јер само такви расипници долазе у обзир у овом смислу. — У Француском праву на пр. мишљења су по овом питању подељена. Неки правни аутори налазе, да расипници, који се налазе под интердикцијом, односно под забраном да својим имањем слободно рукују, ипак имају извесну слободу акције, те да против њих време застарелости, по правилу, треба да тече и онда када немају старатеља. *Планиол* је међутим противног мишљења.*)

Али проглашење за расипника није само од утицаја на пословну способност (capacité d'exercice, Geschäftsfähigkeit) дотичних лица, већ она због тога трпе извесна ограничења и у самој правној способности у ужем смислу, т. ј. у способности да буду носиоци или титулари извесних права (capacité de jouissance, Rechtsfähigkeit), нарочито оних јавно правне природе. (Нпр. немају активно ни пасивно бирачко право, кад и у колико то право постоји у корист других лица; не могу бити носиоци

*) В. Marcel Planiol, Traité élémentaire de droit civil, 7. édition, tome II, Paris 1917. (Librairie générale de droit et de jurisprudence), № 1284., p. 423

извесних почасних звања у друштву, и т. д.). Уопште пак узевши, њихов је правни положај у многоме идентичан са правним положајем лица над чијом је имовином отворен стечај.

Старатељство над расипницима престаје, када отпадну они узроци, који су га изазвали, односно када се старатељски судија увери, да се је дотично лице тако поправило, да му се његово имање без бојазни може предати на слободно руковање и располагање. Да ли је пак стварно наступио такав случај, старатељски судија има да одлучи по извршењу потребних извиђаја, а пре свега по саслушању сродника расипникових и самог расипника. У интересу трећих лица, решење о скидању старатељства, као и оно о постављању, мора се обзнанити преко новина одређених за службена саопштења (чл. 145 и 146 Зак. о старатељству). После тога, расипник аутоматски стиче сва права, која су му актом проглашења била одузета.

Старатељство над расипницима престаје, када отпадну они узроци, који су га изазвали, односно када се старатељски судија увери, да се је дотично лице тако поправило, да му се његово имање без бојазни може предати на слободно руковање и располагање. Да ли је пак стварно наступио такав случај, старатељски судија има да одлучи по извршењу потребних извиђаја, а пре свега по саслушању сродника расипникових и самог расипника. У интересу трећих лица, решење о скидању старатељства, као и оно о постављању, мора се обзнанити преко новина одређених за службена саопштења (чл. 145 и 146 Зак. о старатељству). После тога, расипник аутоматски стиче сва права, која су му актом проглашења била одузета.

Др. Данило Ј. Данић

НЕКОЛИКО СПОРНИХ СЛУЧАЈЕВА ИЗ ДОСАДАЊЕ СУДСКЕ ПРАКСЕ У ПРИМЕНИ НОВОГ КРИВИЧ. ПОСТУПКА

Познато је, да је нови Закон о кривич. суд. поступку ступио на снагу 1. априла ов. год., и да сада по њему извиђају и суде и судови на територији Београдског Апелационог Суда. Ми-слим да је прерано још говорити о некаквој пракси на терито-рији нашег Апелационог Суда, с погледом на примену новог крив. суд. пост. Зато ће требати још дуже времена и рада, када се и наши судови буду добро упознали са свима одредбама то-га за нас новог закона, који је, то морамо рећи, и опширан и компликован, а нарочито у његовој партији која говори о правним лековима. Он најзад садржи неке нове институције са којима наше судство, ово на територији Београдског Апела-ционог Суда, има да се сроди и добро упозна.

Исто тако несумњиво је, да се данас још не може дати је-дно одређеније мишљење о ваљаности овога закона с обзиром на њгову практичну потребу и примену код судова, из разлога које смо већ горе изнели, и зато ово питање неће бити ближе ни додиривано. Оно што се може овом приликом само напо-менути чиними се јесте то, да се заиста може дати једно одређено мишљење с погледом на сам законик као такав, т. ј. као систем. Без сваке сумње овај законик претставља велики напредак према старом кривичном поступку, који је тако дуго владао на садањим правним подручјима Београдског и Скопљанског Апелационог Суда. Нови поступак долази у ред т. зв. реформираних законодавстава, а са својим основним институцијама као што су: оптужно начело, установа држав-ног тужиштва на бази јерархије, слободно судијско уве-рење, гаранције које су дате окривљенику у врло великој ме-ри кроз цео поступак, стављајући га потпуно у категорију странке, што ће рећи субјекта у поступку, он долази у ред може се рећи најмодернијих законика. Што је најинтере-сантније и што желимо овом приликом узгред да напомене-мо јесте, да су наше ново материјално и формално кривич-но законодавство у својим основним концепцијама у потпу-ном складу. Ту нарочито мислимо на личност кривчеву. Ма-

теријално право третира га као један основни елемент поред кривичног дела и казне, што је било тако рећи непознато старим законикима и старим судијама. Он је продукаат научних истраживања нових школа у кривичном праву, специјално позитивне и социолошке, које су школе после дуготрајне борбе како у науци, тако и на практичном пољу, извојевале најзад своју победу и у модерним законодавствима. Тако рећи, исти је случај и са формалним правом, са поступком, у коме су дате велике гаранције у погледу заштите кривца готово у свима фазама поступка. Од објекта он постаје субјект и готово стоји на равној ноzi са тужиоцем. Са оваквим начелима, као што су ова, која су спроведена кроз нови закон о крив. суд. пост., ми се несумњиво налазимо на терену правне државе, а то је чини нам се и највећи успех који се у опште могао овим закоником постићи. Тако се са појавом новог кривичног законодавства, кривичног законика и законика о кривичном судском поступку, најзад стара класична школа потпуно склонила у историју, и уступила место познијим, новим школама, које су и код нас успеле да кроз ново кривично законодавство остваре најзад у великој мери своје учење.

То су по нашем мишљењу консидарације, које се на први поглед и у први мах могу на најопштији начин и у најпрегнантнијој форми изнети о основним начелима на којима овај закон почива, а то је у исто време и једно уверење о високим квалитетима којима је он прожет. Остављајући за сада на страну, шире излагање о њему као систему, биће довољно да се укаже на неке случајеве који су се до сада десили у пракси, који ће бити од интереса за будућу примену овога закона.

Оно о чему хоћемо данас да поведемо реч, то су извесне нејасности, несугласице, па ако хоћете и тешкоће на које су наишли судови одмах у почетку приликом примене у пракси новог поступка. Као што сам у почетку рекао, немогуће је дати данас један дефинитиван суд о практичној вредности његових одредаба, али ако је тај суд немогуће сада дати, могу се изнети и навести извесни конкретни случајеви, који су се већ сада код судова појавили, и који могу да укажу на извесне практичне недостатке или противуречности или чак и празнине које су приликом његове примене откривене.

Има неколико таквих случајева, који се неједнако у истом суду или у разним судовима тумаче и примењују, а нарочито у вишим судовима, где је сасвим могуће, да разна одељења доносе и разне одлуке поводом истих случајева, што несумњиво иде на штету једнообразне примене законских прописа. Истина, морамо одмах да кажемо и то, да су се ове контроверсе појавиле у примени поступка у највећем броју

случајева зато, што се још налазимо у једном прелазном стадијуму у коме мора да се води рачуна и о прелазним наређењима кад год су у питању случајеви који су се догодили за време важења старих закона.

Ограничавајући се да изнесемо само неке конкретне случајеве, који су за ово кратко време примене могли да падну у очи, ми ћемо их у кратко пред вас изнети, без даљег ширег коментара. Ево тих случајева:

1.) Ко је надлежан, да ли срески суд или судија појединац код окружног суда за извињање и суђење дела која су се догодила за време важења старог кривичног закона и према томе закону и квалификована, а суде се сада по новом кривичном закону, т. ј. другим речима, да ли ће квалификација дела по старом закону бити од утицаја на одређивање надлежности суда или ће зато бити меродавно квалификација по новом кривичном закону (нпр. случај са §. 213. по старом односно 297. други став по новом).

2.) По питању ванредног ублажавања казне односно помиловања траженог за време важења новог кривичног поступка а после изречене пресуде по старом поступку. Поводом овога питања, у једноме од одељења Београдског Апелационог Суда појавила су се два потпуно контроверсна мишљења. Једно мишљење стоји на гледишту, да се по томе питању има поступити по старом закону, и оно га образлажава овако: по члану 11. уводног закона, ако је пре дана када садањи закон о крив. суд. пост. добије обавезну снагу, кривична ствар пресуђена у првом степену да ће се цео остали поступак спровести по досадашњем закону. Из достављених аката се види, да је оптужени осуђен извршном пресудом Београдског Апелационог Суда за време важења старог закона о крив. суд. пост., то се по његовој молби да буде помилован од досуђене му казне не може применити пропис §. 432. новог поступка. Молба за помиловање и ублажавање казне има сличан карактер правном леку, те се прописи главе XXIII крив. суд. пост. не могу применити на случајеве по којима је кривична ствар већ пресуђена за време важења ранијег закона. У осталом, да је законодавац хтео, да се прописи новог крив. пост. примене и на предмете раније пресуђене, то би нарочито рекао у пом. члану 11. па је зато судија известилац предложио, да Апелациони Суд није надлежан за давање мишљења о траженом помиловању, већ да се предмет има доставити Министру правде на решење, без икакве интервенције суда.

Друго мишљење стоји на противном гледишту и образлажава га овако: да је Апелациони Суд надлежан да ово питање узме у оцену у смислу наређења §. 432. н. кр. суд. пост., јер сматра да је ово сада нова установа унета у кривични суд. пост. са разлога, да би се дала већа гаранција молио-

цима на тај начин, што о тим питањима има сада да одлучује суд, пошто је то раније било вршено у административном поступку, који свакако даје мање правне гаранције него суд. С друге стране налази, да овде нема места примени чл. 11. уводног закона ни са тога разлога, пошто крив. суд. пост., који је овим новим дерогиран није предвиђао једно овако поступање од стране судова, те се у чл. 11. могло и мислити само на чисто судски поступак који се односи на пресуђење саме ствари, на т. зв. поступак у ужем смислу, дакле на оно што је редовно у поступку и што је главни циљ његов а то је пресуђење, изрицање пресуде од стране надлежног суда. Тражење ванредног ублажавања казне долази после свршеног редовног поступка, и оно се сада може тражити само према одредбама новог закона, као једна ново створена институција која раније није постојала.

3.) Можели се по §. 208. тач. 1. претресати питање, приликом решавања о приговору противу оптужнице, имали каквог кривичног дела за које су надлежни редовни судови или не, или и питање да ли претстављена радња у оптужници представља у опште кривично дело, па ако суд нађе да нема саме инкриминисане радње да оптужницу одбије. Ово је се питање појавило пред вишим судовима као доста спорно због нејасности редакције §. 208., нарочито у вези са §. 337. кривич. суд. пост.

4.) По кривичним делима из закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности после ступања на снагу новог кривичног поступка, да ли је надлежан судија појединац окружног суда или колегијум судски као што је то одређено у закону о сузбијању злоупотреба, ако су у питању преступи? Закон о сузбијању злоупотреба у званичној дужности јесте специјалан закон, и он се као такав појављује према кривич. суд. поступку; правило је да специјални закон укида одредбе општег закона које су му противне, као што је и то правило, да специјалан закон може бити допуњаван општим, ако у њему изостају одредбе неминовно потребне за примену закона на конкретни случај. (Н. пр. општи део крив. зак. важи и за примену одредаба из тога специјалног закона, што је у осталом у томе закону и речено, али баш да то и није нарочито речено, опет би се тај закон као специјалан морао допунити одредбама кривич. зак. као општим). Како је међутим, у закону о сузбијању злоуп. у званичној дужности учињен изузетак од одредаба крив. суд. пост. као законом специјалним, то ће све преступе из тога закона ма какве врсте они били, судити колегијум а не судија појединац окружног суда, али се појавило и противно мишљење, да је поменути закон о сузб. злоупотреба у погледу надлежности дерогиран новим крив. поступком. Специјално моје гледиште није такво и ја мислим, да су у томе погледу одредбе закона

о сузб. злоупотреба у погледу надлежности остале и даље на снази. У погледу овога питања одељења су мало лутала, но сада како ми се чини, сложна су у томе, да ће у случају који поменух бити за суђење надлежан увек колегијум. Али и ако је ово овако по закону, стварних разлога нема да се у истим случајевима суди час инокосно и час колегијално, те би одредбе тога закона требало довести у склад са одредбама §§ 10. и 11. нов. крив. суд. пост. Оваква једна одредба из закон о сузбијању злоупотреба у званичној дужности, имала је смисла до ступања на снагу зак. о кривич. суд. пост. После његовог ступања на снагу, оно више нема никакве практичне вредности, нити постоји макакав стваран разлог да се она и даље одржи. У томе смислу требало би тражити или њено укидање или довођење у склад са начелима постављеним у новом кривичном судском поступку.

5) Ко разматра одлуке окружног суда као зборног у колегијуму од 5 судија: Да ли Апелациони Суд у седници од тројице, или Касациони суд. Другим речима, да ли се против таквих пресуда може изјавити непотпун призив Апелационом Суду или ревизија Касационом Суду, или се напротив може изјавити само ревизија Касационом Суду зато, што од виших судова једино има он колегијум од петорице. Ово питање само постављам стога, што је се оно приликом разговора о партији о правним лековима пред вишим судовима појавило, и с обзиром на тежину кривичних дела које суди окружни суд у колегијуму од петорице, да ли неби било оправдано у том погледу учинити једну измену, и јасно и прецизно у закону казати да такве пресуде може да разматра само Касациони Суд по ревизији, одприлике сличан систем какав је раније био са поротним пресудама. Истина у случају смртне казне, пре сваког правног лека, иде предлог за помиловање непосредно Касационом Суду; али се питање ипак може поставити за остале случајеве када није изречена смртна казна а надлежно је веће од петорице окружног суда у смислу §-а 75 бр. т. кр. суд. пост.

То су питања, која сам имао слободу изнети пред Вас, а која су се у досадањој пракси и за ово врло кратко време пред судовима појавила. Ма да ће требати још врло дуго времена да се праксе устале и да судови дођу до пречишћених гледишта у примени новог поступка, ипак сам сматрао за корисно да се и ово неколико питања изнесу пред скупом уважених југословенских судија, и да по могућству једном тешком сарадњом између свих судова дође до правилнијих гледишта и схватања у примени овог колико новог толико и компликованог закона.

Др. Видан О. Благојевић, адвокат

ЗА ДЕЛИКТЕ ПО ЗАКОНУ О ШТАМПИ НЕМА УСЛОВНЕ ОСУДЕ

Условна осуда, коју предвиђа глава VI § 65. и остали кривичног законика од 16. фебруара 1929. год., јесте веома интересантна новина и као таква побудила је необично интересовање код наших правних теоретичара и практичара. Њене многе добре особине у главном нико не оспорава и увођење ове институције у наше кривично законодавство мора се начелно искрено поздравити.

Условна осуда није потпуно непозната институција код нас. Њој је „*Бранич*“ раније био посветио приличну пажњу. У години VI за 1899. на стр. 87. изашао је кратак преглед условног помиловања у Немачкој, нарочито добро статистички обрађен. У истој години, на уводном месту, у свесци „*Бранича*“ за мај 1899. год., објављен је дужи чланак под насловом: Условна осуда, рађен по једном чланку Др. *Адолфа Ваха* из Лајпцига и потписан од *М. С. М.* Овај чланак је прилично резервисан у колико се хвале ове институције тиче, и ако је подвучено, са статистичким подацима, да је примена ове бенефиције ограничена на веома мали број случајева у земљама које је познају. Најзад, у „*Браничу*“ за 1901. год. под уредништвом пок. Др. *Миленка Веснића*, великог поборника ове правне институције, на стр. 46. и осталим и 646. и осталим, донет је превод Г. *Мил. Д. Станојевића*, оптимистички написане студије о условној осуди од *Лукијана Трепо-а*, с погледом на *Беранжеов* закон о одлагању казне од 26. марта 1891. год. који је у преводу саопштен. Ова је студија о условној осуди веома озбиљно написана, снажно документована, тако да је основна у овој правој материји.

Поред тога, у „*Праву*“ — часопису за правне и друштвене науке за 1891. год. у броју од 1. марта на стр. 17. и осталим, изашао је чланак о условној осуди пок. *Арона Нинчића*, са компаративним излагањем ове институције код других народа (нарочито у Америци) у главном повољан по ову правну институцију.

Пошто је сондиран терен за ову институцију на међународним криминалистичким конгресима, нарочито у Риму (1885. г.),

Петрограду (1890. г.) и Паризу (1895. г.), ова је институција, после веће или мање опозиције, најзад прихваћена у многим културним државама.

Француски закон назват *Беранже*, од 26. марта 1891. год. по сенатору *Беранжеу* великом борцу и победнику у овој правној материји, донесен по угледању на сличан белгиски закон од 31. маја 1888. год. имао је пресудан утицај на увођење ове правне институције у многим државама. Тако, ову институцију уводи Женева законом од 29. октобра 1892. год., Португалија законом од 6. јула 1893. год., Велико Војводство Луксенбург законом од 10. маја 1892. год., Италија законом од 26. јуна 1904. год., Шпанија законом од 19. марта 1908. год., разни швајцарски кантони и многи пројекти кривичних законика (швајцарски, угарски, аустриски). У Немачкој ова је институција наишла на приличан отпор.*)

Иначе и у теорији и у пракси постоје још увек велике контроверсе о умесности увођења институције условне осуде у кривично правосуђе. Према данашњем стању науке може се у главном тврдити, да је ова институција добра, али да јој не треба дати веома широку примену, због профанисања саме институције, која, будући непопуларна у широким народним слојевима, само тиме губи.

Наш законодавац имао је прилике да уведе ову институцију још при крају 19. века, када ју је пок. Др. *Миленко Веснић* као Министар правде предлагао. Али опозиција овом предлогу ондашњег јавног мњења била је толико велика, да је предлог пропао. Од тада, па до појаве новог кривичног законика, чекали смо на ову институцију, коју су пре нас многи културни народи познали, али која је код нашег народа, у његовим широким слојевима, била прилично непопуларна. Према схватању нашег народа, није се могло појмити ни објаснити, да неко може бити осуђен извршном пресудом па да не иде у затвор, већ да га сам суд условно ослобађа истог. Али ово схватање није наш специјалитет, пошто је увођење условне осуде изазивало свуда где је законодавац сматрао да је потребна, велику опозицију, и то не само широких народних слојева, већ и признатих правних ауторитета.

*

Као и све што је ново, тако и институција условне осуде, преставља необичан мамац за правнике. Постоји тенденција да се њено благотворно дејство прошири на што је могуће већи број случајева. Судска пракса у овом смислу је симптоматична и све док једна стална јуриспруденција Касационог Суда не утврди тачан домен примене условне осуде, биће лутања код

*) Податци узети из дела: Cours de droit criminel et de science pénitentiaire, par *Gaston Vidal* (Paris 1926.) pp. 689 et suiv. — Sursis à l'exécution des peines (loi Béranger).

нижих судова. Ми ћемо још увек присуствовати најразличнијој и најнесталнијој примени ове правне институције од прилике све док она не изгуби драж новогa и док се не покажу и њене рђаве стране.

У томе реду идеја, два наша одлична правника у „Браничу“ за јуни 1931. год. отворили су дискусију по питању примене условне осуде на штампарске деликте. Г. Мил. Р. Вељовић судија окружног суда за град Београд, објавио је напис под насловом: Условна казна и закон о штампи. Г. Др. Радоје Вукчевић адвокат, наш уважени колега, написао је чланак под насловом: Условна осуда за кривнице из закона о штампи. И док г. Вељовић компаративно и непристрасно износи разлоге за и против условне казне за штампарске деликте, са лежерном пре-доминантношћу за његову непримену са теориског гледишта али можда са жељом да се из опортунитета ова правна инситу-уција не изузме из примене кад су у питању штампарски де-ликти, дотле г. Др. Вукчевић, са аргументима, отворено пле-дира за примену ове институције и на штампарске деликте. Да би дискусија била потпуна и како ми заступамо мишљење про-тивно схватању г. Др. Вукчевића, то самим тим налази оправда-ње и овај наш чланак.

Једна је ствар тачна: ми присуствујемо отвореној и јасној тенденцији судова, којом се иде на то, да се примењује у што ширем обиму, ова правна институција. Њој забрањен домен, штампарски, који је изгледао изузет и остављен на страну, оз-биљно је угрожен овом праксом. Тако, док првостепени — окружни судови у главном сматрају, да је условна осуда немо-гућа за штампарске деликте и у томе их донекле помаже и Касациони Суд, дотле Апелациони Суд, после мањег колебања, изгледа да је стао на становиште, да је условна осуда могућна и у случајевима штампарских деликата. Али тенденција судова изгледа да је оријентисана ка примени ове институције на штампарске деликте, јер изгледа нам, да има индиција по ко-јима се може закључити, да становиште за непримену услов-не осуде на штампарске деликте, уступа терен испред против-ног становништва. То се може објаснити и објашњава се разло-зима опортунитета, који немају никакве везе ни са кривичним закоником, ни са законом о штампи, а објашњење лежи још, као што рекосмо, у необичности, новини и применљивости условне осуде и у оној интересантној благи, тако карактери-стичној код наших судова, од ступања на снагу новог кри-вичног законика. За то је у истини неопходно потребно извес-ти на чистину ово важно питање и допринети његовом расвет-љењу у светлости правних аргумената.

Анализирајући правне аргументе за и против примене услов-не осуде на штампарске деликте, ми смо пришли мишљењу које заступа непримену ове правне институције на пом. деликте, с тога, што налазимо, да је оно правнички једино исправно,

док је противно мишљење у главном опортунистичко и са прилично натегнутом правном аргументацијом.

Ми смо за непримењивање условне осуде на штампарске деликте из следећих разлога:

Што је законом о штампи и кривичним закоником изузета примена условне осуде на штампарске деликте.

Чл. 89. зак. о штампи, основни у овој материји, императиван је. Он предвиђа које се одредбе из општег казненог — кривичног — законика имају примењивати на штампарске деликте и поименце их је побројао, као: покушај и свршено дело, олакшавне, ублажавне и отежавне околности, поврат и застарелост. Што није поменуто и условну осуду, вели се, то је с тога, што је ова правна институција била непозната нашем законодавцу. Међутим, и ако наш — србијански законодавац није знао за ову институцију, не значи да је други законодавци — хрватски и словеначко-далматински или мађарски — нису познавали. У сваком случају, српско-хрватско-словеначком, односно југословенском законодавцу није ова институција била непозната, а што је несумњиво, он није доносио закон о штампи за територију бив. Србије, него за целу државну територију, те му србијанско законодавство није овде служило као модел. То јасно излази из целог зак. о штампи, који је и по својим одредбама а нарочито и по поступку који предвиђа, сушта противност србијанског крив. законика или зак. о крив. судском поступку или ранијег зак. о штампи.

Закон о штампи носи датум 6. августа 1925. год. а обнародован је 8. августа 1925. год. и измењен и допуњен 6. јануара 1929. год. дакле пре 16. фебруара 1929. год. када је обнародован кривични законик. Да је хтео законодавац да саображава зак. о штампи новом крив. законик у колико би то сматрао потребним, он би извршио потребне измене и допуне, исто онако као што је 6. јануара 1929. г. учинио. Он то није сматрао потребним, из простог разлога, што је остао при схватању, да се у зак. о штампи *ништа не мења* новим кривичним закоником, изузимајући изричних наређења у том смислу, и што је изриком нагласио.

Тако, у чл. 13. кривичног законика изразио је законодавац наредбу, да се прописи из тога законика неће примењивати према лицима која се за учињено кривично дело имају казнити по нарочитим законима. Ово начело потенцирао је у чл. 6. закона којим се стављају на снагу и уводе у живот кривични законик, законик о кривичном суд. поступку и закон о извршењу казни лишења слободе, где је изриком наредио, да остаје и даље у важности зак. о штампи од 6. августа 1925. год. са изменама и допунама од 6. јануара 1929. год. „у колико није измењен овим кривичним закоником“.

На шта је законодавац циљао кад је ову одредбу доносио? На чл. 13. зак. о изменама и допунама од 6. јануара 1929. г. у

зак. о штампи, по коме зак. пропису изрично је предвиђено кажњавање по тежим прописима кривичног законика и закона о заштити јавне безбедности и поретка у држави, у случају кад за иста кривична дела зак. о штампи предвиђа блаже казне — начело противно § 2. кривичног законика.

Што се пак општег дела кривичног законика тиче, у завршном ставу чл. 6. уводног закона речено је, да ови прописи важе изузетно од § 13. крив. законика и за специјалне законе, „у колико се њима нарочито што друкчије не наређује“.

Видели смо да се у чл. 89. зак. о штампи друкчије наређује у погледу на условну осуду, те према томе, важи оно што је у том зак. пропису речено, баш по сили чл. 6. уводног закона *in fine*.

Има још један разлог због кога је примена условне осуде по зак. о штампи немогућа. То је с тога, што зак. о штампи предвиђа кумулативну казну — затвор и новчану — у многим својим одредбама — чл. 56., 57., 60., 66., 67., 68. и др. поред тога што негде предвиђа казну затвора само — чл. 65., 69., 71. и др. а негде алтернативно, казну затвора или новчану казну — чл. 70. и др. Код оваквих кумулативних казни, које су најчешће у зак. о штампи, практично је неприменљив §. 65. крив. зак. прво с тога, што овакав случај овај зак. пропис апсолутно не предвиђа (закон каже: „код осуде на строги затвор до шест месеци **или** на затвор до једне године **или** на новчану казну. . .” и т. д.) јер би у противном у место речи **или** ставио реч **И** и друго, што се томе противи необично императивни чл. 40. зак. о штампи који није измењен чл. 6. уводног закона у вези чл. 13. кривичног законика, према ранијим излагањима, а који наређује, да новчане казне, судске таксе и трошкове **морају** осуђена лица положити судској благајни у року од осам дана по извршности осуде. Како би се могло одвојити издржавање осуде затвора у смислу §. 65. крив. зак. од новчане казне коју треба платити у року од 8 дана по извршности пресуде, а да се не повреди принцип јединства казне и да се не дође до апсурдума!

Поред тога, не треба заборавити, да по чл. 11. зак. о изменама и допунама у зак. о штампи (измењен чл. 33.), за кривична дела учињена штампом одговарају **заједно**: писац, уредник, издавач, штампар и растурач, према одредбама крив. зак., закона о заштити јавне безбедности и поретка у држави односно према одредбама зак. о штампи. Како су чл. 34., који говори о одговорности писца на **првом месту**, а овај законски пропис има везе и са чл. 35. и 36., даље чл. 37. који говори о одговорности самосталној и другостепеној издавача односно наручиоца у односу на уредника, чл. 38. који говори о одговорности штампара у осуству писца, уредника или издавача, и чл. 39. који говори о одговорности растурача или продавца самостално или у недостатку писца, уредника или штампара, у против-

ности са измењеним чл. 33. (11.) зак. о штампи, јер предвиђају супститутивну одговорност, док овај зак. пропис предвиђа заједничку одговорност, то су ови зак. прописи изрично укинути, у колико су у противности са чл. 33. Даље, кад зак. о штампи предвиђа могућност новчане осуде — чл. 40. и 88. у случају плаћања судских такса, трошкова суд. поступка, накнаде штете и новчаних казни и издавача штампара заједно са главним кривцем, који мора бити осуђен на казну лишења слободe уз новчану казну, онда се без апсурдума не може схватити и објаснити, како може условна осуда за казну лишења слободe за коју има места примени §. 65. крив. законика, према мишљењу неких правника, бити одвојена од осуде новчане, за коју не може бити условног одлагања плаћања (чл. 40.) према мишљењу свих правника, ако се не хтедне извртати смисао чл. 40. зак. о штампи.

*

У своме раније наведеном чланку г. Вељовић сматра условну осуду једном од најважнијих ако не најважнијом правном новином коју нам је донео нови крив. законик. Ми пак, поздрављајући условну осуду као неплодан коректор судских неправди не сматрамо је ништа важнијом од осталих институција новог крив. законика. Што је једна институција крив. законика новина, не треба јој прецењивати значај а још мање проширивати је и на домен који јој је забрањен.

Г. Др. Вукчевић у своме чланку много је категоричнији у закључцима. Он отворено пледира за примену условне осуде и на деликте по зак. о штампи.

Да ли Апелациони Судови у Загребу и Љубљани примењују условну осуду и на штампарске деликте, није нам познато, јер за то немамо доказа. Али, ако је и примењују, то никако не значи да је ово судско становиште законски исправно, пошто имамо толико доказа, да греше судови, па били нижи или виши. Много би важније било знати становиште Касационог Суда, али код неизједначеног Касационог Суда — судови у Београду, Загребу, Новом Саду, Сарајеву и Подгорици сматрају се само као одељења једног Касационог Суда — може се десити, да једно одељење Касационог Суда у овој правној материји усвоји једно становиште а друго опет друго, те ни таква мишљења, као контрадикторна, не би имала ону снагу, коју имају одлуке других јединствених Касационих Судова.

Са законском аргументацијом г. Др. Вукчевића, којој признајемо необичну снагу и консеквентност, не слажемо се из разлога раније изнесених, пошто сматрамо, да је наше мишљење, плод чистог законског тумачења закона, без других моментата, и као такво законски исправније од мишљења г. Др. Вукчевића.

Ни аргуменат са аналогијом прописа који се односе на застарелост, није нас убедио. Ето с тога, што и ако се у чл. 89

зак. о штампи каже, да ће се прописи о застарелости из општег дела крив. законика примењивати и на штампарске деликте, ипак је ова правна материја друкчије нормирана у зак. о штампи, те баш по сили прописâ уводног закона и крив. законика, важи оно што је о застарелости речено у зак. о штампи. Наравно да нам не изгледа објашњен ни оправдан разлог, да је услед овога чл. 89. зак. о штампи престао важити, изузев једног става, већ на против, с погледом на нашу ранију аргументацију, он стоји непромењен.

Код таквог стања ствари и с погледом на такву аргументацију, није никакво чудо, што је се нашло и што ће се наћи правника, који ће успешно бранити тезу противу тези г. Др. Вукчевића. Теза која оперише са претпоставкама и аналогизмом у крив. праву, мора уступити место тези која оперише са анализом закона и њиховим стриктним тумачењем.

Да ли би законодавац из 1925. год. проширио и условну осуду на штампарске деликте, да је она у то време постојала у српском каз. законнику (која је можда постојала на коме од других пет казних подручја) није нам познато нити би нас таква претпоставка довела до циља. За нас је важно само, да ту правну институцију нови крив. законик *није* распростра на деликте по зак. о штампи, што јасно излази из нашег ранијег разлагања, без обзира на то, што г. Вукчевић износи веома лепу слику односа условне осуде као нове институције и старог каз. законика од 1860. год. као збирке архаичних кривично-правних прописа.

Међутим и за лајка је јасно, да је зак. о штампи необично строг (предвиђају се готово искључиво кумулативне казне) с тога што законодавац сматра деликте по овом закону веома озбиљним по природи њиховој, мотивима који их побуђују и по правним последицама које производе. Пре његовог доношења, за владе ранијег зак. о штампи, присуствовали смо правим штампарским скандалима који су били јавна саблазан. Од новог зак. о штампи овај тон писања је измењен, нарочито од кад су судови почели, сасвим исправно у осталом, да овај закон примењују са свом строгошћу (што није на жалост случај у последње време). Деликти по зак. о штампи нису напад на државни новац као фалсификовање новца, али су напад на част, углед, достојанство оклеветаних или увређених лица, што исто тако закон сматра кажњивим, пошто и ово добро штити од противправног напада. За једног јавног радника, који живи од јавног кредита, несумњиво је теже кад га неко оклевета или увреди, него кад му неко провали у кућу и однесе намештај. У времену у коме живимо, не само ми већ и сав остали свет, са развојем журналистике у огромним размерама, једна новинарска кампања, која садржи клевете и увреде, изазива више скандала, више поремећаја у појмовима о моралу, поштењу, части, него вест да је некаква непозната служавка уда-

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

вила своје ванбрачно дете или да је каква радња обијена или најзад да је некакав сеоски кмет, своју самовољу или своје неваљалство, платио главом. С тога сасвим исправно законодавац кажњава штампарске деликте веома тешко и непризнаје им бенефицију условне осуде.

Поред случаја, који је навео г. Вељовић у своме горе поменутом чланку, израженог у једној пресуди Б. Апел. Суда, који сасвим исправно и са разлосима налази, да не може бити условне осуде за деликте по зак. о штампи, ми познајемо и једну пресуду истог Б. Апел. Суда, којом је кривцу призната бенефиција условне осуде, без икаквог другог образложења, сем што се каже, да се на условну осуду осуђује кривац с обзиром на природу дела, околности под којима је дело извршено, ранији живот и владање окривљеног.

По овом питању, које је за нас у толикој мери јасно да се у опште као спорно и не појављује, како постоје контрадикторне одлуке Б. Апел. Суда, треба сачекати да се појаве и контрадикторне одлуке у одељењима Касационог Суда, па преко г. Министра Правде издејствовати *начелну* одлуку Опште Седнице Касационог Суда, која би била обавезна како за његова одељења тако и за ниже судове.

Бор. А. Николић, адвокат

УСЛОВНА ОСУДА

Оптуженик се, по кривичном законнику, може осудити условно. У том случају суд пресудом наређује да се извршење казне одложи на извесно време. Ово „извесно време”, по закону, не сме бити краће од једне ни дуже од пет година, и назива се „време кушње”. Кад протече време кушње, за које је извршење казне одложено, а суд не одреди њено извршење, сматраће се да осуђеник није ни осуђен на казну (§ 68. крив. зак.).

Према овим законским одредбама, умесно је питање, да ли по досадањој пракси, треба ове пресуде, којима се оптуженик осуђује условно, слати извршној власти одмах, т.ј. чим више не буде могућно побијати их редовним правним леком (§ 412. кр. с. п.)? Кад се још дода, да се у пресуди често пропусти да нагласи, да се оптуженик осуђује „условно” (као што је прописано у тачки 4. §-а 281. кр. с. п.), већ се просто наређује одлагање извршења изречене казне на извесно време (као што прописује § 65. кр. з.), онда није чудно, што полицијска власт приступа извршењу, чим то време протече, и изазива тиме протесте условно осуђених лица.

За условну осуду кривични законик поставља велики број, прилично тешких услова, које оптуженик ретко може да испуни. Ево тих услова, узетих из текста законика:

1) — заслужена казна треба да је: строги затвор до 6 м., затвор до 1 године, или новчана казна.

2) — оптуженик треба да раније није био осуђиван због злочина, да последњих 10 година није осуђиван на строги затвор или затвор преко месец дана.

3) — да накнади или да се бар озбиљно изјасни да ће накнадити повређенику трошкове и учињену штету;

4) — да је пред судом искрено и потпуно признао своје дело; и

5) — да се с основом може очекивати да ће се уздржати од вршења кривичних дела.

Разноликост ових услова налаже, да се у пресуди наведе, којим је од њих одлагање казне условљено.

О томе, да ли осуђеник после пресуде одговара овим условима, позван је да води рачуна суд, јер он може за то време кушње наредити заштитни надзор, или време кушње обуста-

вити, односно: одлагање извршења казне опозвати, кад наступи у закону одређени случај (§ 67. кр. з.). И за то он мора пресуду са условном осудом држати у евиденцији. Наређење да се опозове одлагање извршења казне, односно: да се изврши условна осуда, издаје суд, који је надлежан за дело, због кога се опозива одлагање извршења казне; и то у форми решења, против кога је допуштена жалба (§ 422. кр. с. п.).

Суд је, дакле, обавезан да бди над оваком пресудом са условном осудом, и да је не шаље извршној власти пре но што решење о опозивању одлагања не добије правну снагу или пре но што време кушње не протече, јер „докле то време траје не наступају последице скопчане са осудом“ (§ 68. кр. з.).

И кад протече време кушње, ова функција суда, која несумњиво спада у судску управу, о којој говори § 96. закона о уређењу редовних судова, није завршена. По истеку времена кушње, као што смо у почетку навели, суд има да одреди извршење казне; ако га не одреди, сматраће се да осуђеник није ни осуђен на казну (§ 68. кр. з.).

Ако се има да утврди, да ли је време кушње протекло без прекора, донеће решење суд, који је о томе у првом степену судио (§ 422. кр. с. п.). Ако је одлагање извршења казне условљено накнадом штете, па протекне рок, одређен за њу, а осуђеник је не накнади, суд може одредити нов рок за накнаду штете (§ 66. кр. з.).

Ако се појави сумња о тумачењу пресуде . . . . . одлучиће о томе суд (§ 412. кр. с. п.).

Да се једна кривично-правна институција правилно схвати и примени, очевидно је да треба или знања или времена. Али и сами законски текстови допуштају, мислим, да се избегну две грешке: да се пресуде са условном осудом не шаљу извршној власти без наређења о извршењу, и да извршина власт не приступи извршењу условних осуда, док од суда не добије изричну наредбу о извршењу.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Живко Авр. Шалом, адвокат

ПАРНИЧНИ ТРОШКОВИ И ПРАВИЛНИК О НАГРАДАМА АДВОКАТА

На основу § 28. зак. о адвокатима г. Министар правде, 25. априла о. г. под Бр. 39442 прописао је привремени Правилник о наградама адвоката на територији Београдског апелационог суда. Како је примена истог у самој судској пракси дала повода разноликим тумачењима и одлукама, то хоћу овде да изложим своје мишљење о важности и примени поменутог Правилника у судској пракси т.ј. да изнесем своје гледиште, да ли и у колико је поменути Правилник обавезан за судове.

Као што сам у почетку навео, закон о адвокатима у § 28 дао је г. Министру правде овлашћење, да одреди „висину награде за оне послове адвоката у судском поступку, који по својој једноставности и природи допуштају просечну цену . . . . . Правилником одређене награде примењиваће се на случај, кад награда није у напред уговорена”. На основу овог законског прописа г. Министар је прописао горе поменути Правилник који је, — донет на основу, и у оквиру законског овлашћења, — обавезан између властодавца и пуномоћника у свима случајевима, где награда није изрично у см. § 27. зак. о адвокатима уговорена. Ако властодавац и пуномоћник у см. § 27. зак. о адв. не уговоре писменим путем награду, значи да су прећутно пристали на награду, која је у Правилнику предвиђена.

Одмах по доношењу и ступању на снагу Правилника о наградама адвоката готово сви судови почели су досуђивати трошкове у судском поступку по табlici из Правилника, те су и сами адвокати, тражећи награду за свој труд као пуномоћници једне или друге парничне стране, тражили трошак по Правилнику. Међутим таква се пракса почела напуштати, јер је судска пракса почела прихваћати гледиште, да је Правилник обавезан за неуговорену награду између властодавца и пуномоћника, дакле *inter partes* а не и између двеју супротних странака, које за своја права траже судско обезбеђење или наплату и т. д. Другим речима, судови су стали на гледиште, да Правилник о наградама адвоката не везује *ни у колико* суд у одређивању висине парничних трошкова у односу између странака већ само у споровима за одређивање висине награде адвокатима у спо-

ровима ових са својим властодавцима, ако награда није у см. § 27. зак. о адвокатима уговорена.

На основу таквог схватања судови су почели одступати од првобитне праксе и сматрати, да у погледу досуда парничних трошкова имају одрешене руке.

Оваква пракса судова не одговара закону.

Кад се узме у обзир одредба § 31. зак. о адвокатима, види се, да се парнични трошкови досуђују странци, коју адвокат заступа, дакле властодавцу а не пуномоћнику, и адвокат, који је странку заступао, може исте задржати само „до висине својих трошкова и награде“, која, ако није уговорена, представља ону из Правилника.

Када је тако, онда би судови погрешили, када би осуђену страну осуђивали на мање трошкове но што представља по Правилнику награда адвокату супротне стране, јер би остатак до висине, Правилником предвиђене награде, имала да плати странка, која иначе спор добија. То би се противило и § 800. грађ. зак. на коме судови базирају своје одлуке о парничним трошковима, јер странка која спор добија не би на тај начин била *потпуно обештећена* у својим правима.

На основу тога држим, да је и са законске тачке гледишта Правилник о наградама адвоката обавезан за судове у толико, што судови губећу страну не смеју осуђивати на накнаду мањих трошкова добијајућој страни но што ова мора платити своме адвокату по Правилнику о наградама адвоката.

Наравно, да нарочито уговорена награда између послодавца и пуномоћника, не може суд обавезати код досуда парничних трошкова једној парничној страни.

Али суд је властан и по смислу цитираног § 31. зак. о адвокатима, да досуди веће парничне трошкове једној странци но што предвиђа Правилник о наградама адвоката, а то треба да буде само у оним случајевима где по обимности рада око прибављања доказа, дужине трајања рочишта и др. томе има места. Досуда већих трошкова у таквим случајевима је неопходна са разлога, што би адвокати, којима се од обичног спора исти претвара у велики и компликовани спор, могли да откажу својој странци заступање у таквом спору, па би онда настала потреба, да властодавац са пуномоћником изричито у см. § 27. зак. о адвокатима уговори висину своје награде (§ 27. зак. о адв.), која би, била већа од оне награде, коју Правилник предвиђа. Како ће код тежих случајева, услед обимности рада, властодавац у више случајева морати да изричито уговори награду са својим пуномоћником, и како је проузроковач и ових трошкова супротна страна, то је право, да по § 800. гр. зак. и овакве повећане трошкове плати губећа страна. У таквим случајевима суд има чак и дужност да губећу страну осуди на пла-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ћање и већих парничних трошкова, за шта има овлашћења у цитираном § 31. зак. о адвокатима у вези § 800. гр. зак.

Када би се овако гледиште у погледу награда адвоката у судском поступку усвојило, онда би у погледу својих награда за исти рад у истим или сличним случајевима сви адвокати били изједначени, а пред законом и треба да су сви људи изједначени, а изједначена би била и осуђена лица, те не би једна плаћала веће док би друга у истим или сличним случајевима плаћала мање трошкове.

ГЛАВНИ ПРИНЦИП ОДНОСНО ПРАВО ПРАВИЛНОСТИ
У свакој држави постоје одређени закони који се морају поштовати и који се морају поштовати. Овај принцип је један од најважнијих принципа правне државе. Он значи да свако лице мора бити подвргнуто истој правној одговорности и да свако лице има право да се брани пред судом. Овај принцип је један од најважнијих принципа правне државе. Он значи да свако лице мора бити подвргнуто истој правној одговорности и да свако лице има право да се брани пред судом.

Овај принцип је један од најважнијих принципа правне државе. Он значи да свако лице мора бити подвргнуто истој правној одговорности и да свако лице има право да се брани пред судом.

Овај принцип је један од најважнијих принципа правне државе. Он значи да свако лице мора бити подвргнуто истој правној одговорности и да свако лице има право да се брани пред судом.

Овај принцип је један од најважнијих принципа правне државе. Он значи да свако лице мора бити подвргнуто истој правној одговорности и да свако лице има право да се брани пред судом.

Овај принцип је један од најважнијих принципа правне државе. Он значи да свако лице мора бити подвргнуто истој правној одговорности и да свако лице има право да се брани пред судом.

Овај принцип је један од најважнијих принципа правне државе. Он значи да свако лице мора бити подвргнуто истој правној одговорности и да свако лице има право да се брани пред судом.

Овај принцип је један од најважнијих принципа правне државе. Он значи да свако лице мора бити подвргнуто истој правној одговорности и да свако лице има право да се брани пред судом.

Овај принцип је један од најважнијих принципа правне државе. Он значи да свако лице мора бити подвргнуто истој правној одговорности и да свако лице има право да се брани пред судом.

Др. Милан Д. Марковић

ЕПИЛЕПСИЈА (ПАДАВИЦА) И ЗЛОЧИН

Падавица или епилепсија позната је као појава широког делу света, али већином само као болест која ствара болеснику периодичне тренутне губитке свести, са падањем, праћеним трзајима тела. Други појмови а наиме други знаци ове кобне болести, као и њени узроци — нису довољно познати публици. Међутим падавица баш у тим својим другим појавама највише долази и као једно велико, многоструко, друштвено зло, чија се кобна и фатална деловања одражују свакодневно, а нарочито у извршењу разних злочина, у којима падају невине жртве.

Зато сматрамо да ће у данашње време бити корисно да се свет детаљније упозна са овом болешћу у толико пре што смо доживели скоро у Загребу један свирепи злочин који потиче из епилепсије.

У чему се састоји ова болест? — постоје неколико њених форми, најосновнија је у следећој слици: болесник добија периодичне грчевите кризе, између којих изгледа обично привидно нормалан. Свака криза почиње са извесним предзнаком, који се манифестује врло различито — час каквим болом, осећањем моменталне топлоте или хладноће, час брујањем у ушима, или моменталним поремећајем вида или мириса, час опет болесник добије у једној руци или нози грч или дрхтање, или болесник буде *изненада обузет стравом праћеном са сликама раније преживелих непријатних догађаја* и т. д. Овај предзнак бива краткотрајан и зове се у медицини аура. Одмах после тога наступа јако бледило лица, праћено карактеристичним криком, затим губитком свести, са наглим падом тела на земљу, чему следује јака затегнутост свих мишића, обустављено дисање, а лице добија изглед мокроцрвени, што све траје око пола минута, затим наступају јаки и учестали трзаји целог тела нарочито руку и ногу; језик бива често угрижен зубима и крвава пена иде на уста; убрзо следује потпуна мирноћа тела, болесник пада у дубоки сан, који траје неколико минута, после чега настаје буђење болесника, *који се ничега не сећа шта се све то десило с њим.*

Али осим ових напада — који су опасни искључиво за самог болесника а који често могу и да не постоје никако и ако

болесник болује од падавице — треба нарочито имати и виду душевно стање падавичара.

То душевно стање има извесне сталне особине а исто тако манифестује се и у повременим душевним нападима.

1) *Сталне особине душевног стања епилептичара* одликују се пре свега у измени карактера: падавичар је јако надражљиве и променљиве нарави, егоистичан је, често апатичан или обрнуто пада за најмању ситницу у пролазну али ужасну и опасну љутину... а често јако тврдоглав. Осим ове измене карактера епилептичар показује и знаке извесних умних деградација. Тако на пр. код њега је врло често *успорена веза мисли*, тако да по неки пут по пола минута може да прође док вам епилептичар одговори на једно обично питање. Поремећаји ума могу да иду тако далеко да при учесталим нападима дође до ткзв. епилептичарског лудила, које се одликује неправилном прогресивношћу, као и лакшим враћањем у привидно нормално стање.

Разуме се да горе наведени поремећаји ума не морају да буду увек. Изузетно и то само изузетно дешава се да епилептичари буду врло бистри као што је био случај са Достојевским, Наполеоном и Цезаром (чије примере наводи Фурсак у својој књизи — Психиатрија) ма да би се могло специјално код двојице нагласити у неколико извесне умне деградације, због којих долазе обадвојица у познату у психиатрији групу неуравнотежених.

Поред ових сталних црта душевног стања епилептичара — имамо и повремене душевне поремећаје, који су специјално за нашу тему од великог значаја.

Ови повремени душевни поремећаји могу да *предходе грчевитим нападима падања и јављају се у форми разних љутњи, илузија или халуцинација, или сећања на извесне раније догађаје и личности било пријатне или непријатне и непријатељске.*

Повремени душевни поремећаји могу и да потпуно замене типичне грчевите нападе падања и манифестују се на неколико познатих начина.

Тако дешава се да епилептичар добија повремене моменалне несвестице, као неку врсту засењивања. Или добије наједанпут потпуну одсутност мисли: сви свесни душевни процеси престају да раде, а његово лице добија изглед изгубљености, са фиксираним погледом, у извесном правцу; чим овај напад прође, епилептичар продужује свој рад и своје мисли тачно где их је оставио у моменту свог напада. О свему томе незна ништа и никакovo сећање нема на тај напад.

Ове одсутности мисли и свести могу да се још више компликују у тако зв. *фуге* — тј. у повременим нападима, у којима епилептичар у потпуно несвесном стању напусти своје место и посао и лута по разним пределима, чак купује карту на станици, путује возом и долази у другу варош, немајући појма о

свему томе и чим га напад прође изненађује се кад види да се не налази у свом месту, незнајући никако како се то десило.

Повремени душевни поремећаји епилептичара могу да замене типичне нападе још и у тако зв. форми *епилептичарске импулсије* — која је за нас нарочито значајна. У њој се дешава да падавичар изврши какав злочин, убиство, или ма какав акт напада било на ствари, било на најближу околину, са помним раздражењем а да о свему томе нема ни мало свести, нити пак да се после свршених напада сети ма које појединости о свему што је урадио.

Последња форма ових повремених душевних поремећаја замењујући нападе падања, је т.зв. *епилептичарски делиријум*. Овај делиријум почиње са знатним погоршавањем свих већ поменутих сталних душевних поремећаја, затим наступа потпун губитак свесности мисли и радње као и позната у психијатрији неоријентисаност у простору и времену. Наступају разне халуцинације и болесник у свом делиријуму изконструира извештан догађај, обично страхан — који обично гура болесника у страшне и опасне несвесне нападе на околна лица и ствари. Настаје прави епилептичарски бес у коме — као што лепо описује Фурсак у својој књизи — „болесник се одаје радњама често револтирајућима по њиховој бруталности и носћи увек отисак апсолутне несвесности. Он убија без разликовања непознато лице или своје сопствено дете, пара леш ударцима ножа, распарчава га чије делове прождире. У неким ретким случајевима али врло важним у погледу медиколегалном, криминалним чин изгледа инспирисан уобичајеним осећајима извршиоца.”

Пошто ове описане кризе делиријума прођу болесник се не сећа ни једног детаља о свему томе, макар да је не знам како компликоване радње извршио, и у томе незнању остаје до краја свога живота. Ако је у том наступу извршио какво убиство он са пуним правом изречно одриче да је то учинио, и чуди се неправичности и „дрскости” оних који га терете, па макар ко то био.

Тај факат потпуног немања памћења о догађају нарочито карактерише ову болест и од великог је значаја у судској медицини.

То је укупан преглед епилепсије.

* *
*

С обзиром на нашу тему понављам у кратко све моменте који могу да епилептичара увуку у злочин.

Пре свега измењен карактер у смислу неке раздражљивости, импулсивности, падања у јаке љутње, затим смањење бистрине и ума као сталне особине епилептичара. Затим узбудљива стања пред почетак напада (ауре), са разним илудијама и халуцинацијама. Најзад повремени душевни напади

који замењују нападе падања, а у којима болесник у потпуно бесвесном стању често извршује грозне злочине.

Са таквим душевним стањем — епилептичар живи у вечитој опасности да изврши какав злочин. Он је као суви барут који за час плане ако му се приближи најмања варница. А на те варнице епилептичар мора да наилази сваког часа — нарочито у данашњем друштву чији су чланови још увек недовољно умно уздигнути и још увек недовољно еманциповани од безброј предрасуда и навика. Услед таквих друштвених прилика и пут епилептичара бива још опаснији....

Епилептичар је у могућности, према томе да изврши у погледу психо-патолошком три врсте злочина и преступа.

Прву, у потпуно свесном стању при каквој обичнијој и за паметног човека безначајној свађи. Услед лаке раздражљивости импулсивности и смањења интелигенције, спорости мишљења — епилептичар лако може у таквом моменту и да убије. Он нема довољно снаге, критике дела, довољно инхибитивних душевних процеса, да би могао да задржи импулсију — и лако извршује тако зв. реакционелне, рефлексне радња, у којима не долази никако или довољно до активности, свесни нормални отпор за извршење таковог преступа — ни поимање одговорности за такво извршено дело.

Другу врсту, у полу-свесном стању, пред сам почетак напада, када епилептичар пада у нарочито узбудљиво стање и у евентуалне илузије и халицунације. Тада још није у потпуној несвести, која иначе долази убрзо.

Трећу, у потпуној несвести, за време самог напада у акутном епилептичарском лудилу. То је најопасније стање, већ описано у ранијим редовима а нарочито у Fursac-овом цитату.

Злочини ове последње врсте дешавају се врло често у пуној својој грозоти — само што многи од њих сигурно бивају другојачије протумачени, те и не уведени у епилептичарске злочине.

Њихови примери су многобројни, изнећу овде нарочито два.

Први сам видео на клиници психијатрије проф. Mairet-а у Montpellier-у. То је био један младић са доброћудним изгледом, снажан, који иначе даје привидно знаке врло здравог и душевно нормалног човека — а који је међутим затворен доживотно у лудницу зато што је тада убио ножем свог друга на сред улице у наступу епилептичарског лудила, идући са њиме и још неколико својих познатика.

Никада га нико није могао убедити да је тај злочин извршио — и ако су и судови и лекари у лудници чинили све могуће да га макар у најмањем детаљу потсете на догађај. Одлично се сећао свега до момента, када су дошли за један угао улице, одакле се даље после ничега више није сећао, међутим баш на том месту се злочин одиграо. Чуђење које је имао при повратку к себи после напада, када је видео да је лишен сло-

боду, није га никако напустило. И увек после тога је у убеђењу невино окривљеног и жртва заблуде. У том убеђењу и умреће.

Други случај је нешто мало компликованији, јер док први показује једно безразложно убиство, дотле други наводи на мисао да је злочин учињен са предумишљајем — ма да он само привидно тако изгледа. У толико је тај случај и интересантнији и за само правосуђе. Случај је свима нама у живој успомени, јер се одиграо ту скоро у Загребу, а о чему су новине донеле опширне извештаје са суђења.

Тиче се суровог убиства девојчице Ивке Вртљан од стране Славољуба Жимбрека, радника — који мора да натера све нас да застанемо мало у нашој животној јурњави пред једним свакодневним проблемом који се стално у свој својој грозоти понавља, а који ипак пролази недовољно запажен и чије се решавање на жалост у опште и нема у виду... Јер као да су нам свима живци потпуно отупели, као да су нам осећања потпуно изумрла.

Славољуб Жимбрек избо је на сред улице девојчицу Ивку, када се враћала са својим другарицама из школе, у присуству масе света, која је овај призор немо и укочено гледала, — док је ова бесомучна луда забадала једно за другим нож у тело несретне девојчице, која је са леденим страхом у очима клечала на колена, очајно немоћна и сва обливена крвљу... Тада је наишао један шофер и искочивши из аутомобила притрчао је несретној жртви да је спасе. Међутим Жимбрек гледајући га тупо и бесвесно, као да је хтео да насрне и на њега, али се ипак почео полако удаљавати, стално са истим погледом у очима. Јадна девојчица је умрла. Истрагом се доцније утврдило да је Жимбрек био у завади са оцем девојчице, јер му овај није хтео исплатити једну ситнију сумицу због рђаво урађеног посла, услед чега му је Жимбрек сав љутит казао да ће му се осветити. На суђењу пак Жимбрек потпуно пориче да је извршио овај злочин, *и ако је исти учинио пред масом окупљеног света.*

Суд је нашао да постоји дело убиства са предумишљајем, због ранијих његових претњи у свађи, а психијатори на суду нашли су да је ненормалан, али ипак одговоран за учињено дело, јер сматрају да је злочин учинио у пуној свести. (Из новина се није могло видети какве су дегенеративне промене психијатори открили у психи овог злочинца — и у коју су га област оболења окатегорисали са психо патолошке тачке гледишта).

Због тога је Жимбрек осуђен на смрт.

Међутим анализом овог дела, неминовно морао сам доћи до сасвим супротног закључка, баш из саме претходне свађе, у којој због једне ситнице Жимбрек реагује и сувише напрасито и чини тешке претње које су у великој несразмери са разлогом свађе — у чему видим све сталне особине карактера

епилептичара, већ довољно горе описане. Затим суровост догађаја, цео тај крволочан начин непрекидног убадања ножа у тело немоћне девојчице, онај укочени поглед, који је шофер описао — *а нарочито оно тотално негирање догађаја од стране Жимбрека* — које се не може лако симулирати код вештог психијатра и истражног судије — које је симптом прве важности — довољно сведоче, да се у томе моменту одиграо један епилептичарски напад. Појава девојчице могла је створити илузију њеног оца у очима Жимбрековим и сећање на цео ранији сукоб што је сигурно изазвало предзнак напада и довело болесника у моменат тк. зв. ауре. Одмах затим следовало је епилептичарско лудило, у коме се одиграо овај трагичан догађај — што је заменило епилептичарски напад падања. По томе је следовало буђење у коме није остало ни трага успомене од целог догађаја.

Што се пак тиче изгледа да је Жимбрек припремио овај догађај — то само може тако изгледати привидно. Јер, ако је раније извршио претњу изрекао ју је у претераној љутини као епилептичар. Затим познато је да у аури епилептичар може да добије илузије и халуцинације, које га потсећају „на пријатну или мучну успомену било какве личности, било каквог важнијег догађаја“ (Fursac), што је добро описао Magnan у својим „Leçons cliniques sur les maladies mentales“.

Исто тако познато је да баш и у самом таквом епилептичарском лудилу „у неколико ретких случајева, криминални чин изгледа инспирисан уобичајеним осећајима епилептичара“, тј. инспирисан оном мржњом коју је свесно стекао према некој личности.

Једном речју, по моме схватању, цела та драма била је створена од једног пометеног епилептичарског ума, чији је епилог био грозно убиство сироте девојчице у епилептичарском наступу побеснеле луде.

Зато сматрам да је Жимбрека требало интернирати доживотно у лудницу а не осудити га на смрт. Јер он је ту исто толико невин и жртва, као што је и убијена девојчица жртва једног болесног мозга. А такви епилептичарски злочини дешавају се често, који су живи доказ све веће не само телесне, већ и душевне дегенерације и деградације човека...

* *
*

Судска медицина и кривични закон створили су једно извесно гледиште а на основу података из психијатрије — о одговорности епилептичара.

То званично гледиште је у овоме:

1). ако епилептичар изврши какву злочину радњу у самом епилептичарском нападу и лудилу, према томе у потпуном несвесном стању, онда се сматра за неодговорног, ослобођава се казне али се шаље у лудницу на доживото интернирање.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

2.) ако је злочин учинио ван напада али се налазио ипак у једном јачем степену сталних дегенеративних промена, под чијим је дејством злочин и извршио — онда се сматра да исти подлеже смањеној одговорности — али не и потпуној неодговорности.

3.) најзад се сматра епилептичар потпуно одговорним, ако је злочин учинио ван напада у свесном стању, „а болесник не показује никакве очевидне знаке психичког ослабљења”. (Fursac).

Сматрам да је ову званичну расподелу одговорности — тешко данас одбранити. Пре свега тешко је објаснити са психопатолошке тачке гледишта да уопште неко лице може бити полу-одговорно. Оно је *или потпуно одговорно или потпуно неодговорно...*

Познато је колико је тешко учинити потпуно одговорне људе за своја дела па макар показивали и све атрибуте душевног здравља.

Нису ли се дуго времена бориле две струје психолога и филозофа — једна која је тврдила да човек има у себи слободну вољу и акцију (*libre arbitre*), и друга детерминистичка, која учи обрнуто, да слободна воља у човеку не постоји и да све наше радње бивају одређене у напред претходним узроцима и силама, које су ван нашег управљања о чему имамо само погрешну илузију да то ми слободно деламо. Велики је број присталица ове друге теорије, међу које спадају Šopenhauer, Spencer, D溁rat, Dantee и т. д.

Не желим овде да се упуштам, која од ових двеју теорија има више права али задржимо се само на констатовану, да слободна воља нарочито у данашње доба дегенерације човечанства, врло се ретко виђа а још ређе долази до свога изражаја.

Иначе на сваки начин теоретски је немогуће негирати слободну вољу у човеку. Она постоји али није апсолутна, *већ зависна*. Апсолутна је само у апсолутном бићу, које је само апстракција. (Ту не мислим на појам бога). У конкретном бићу она зависи од многих фактора. Да човек слободно дела и прави слободан избор у својим одлукама и извршује их, потребна је пре свега здрава и снажна *свест*. *Свест* — та чудна и још увек мистериозна моћ човека, да може да осветли довољно све мотиве и мобиле једног дела и да према томе даје и одређује правилно опредељење — потребно је да располаже и са довољно широким *знањем ствари*. А један од најглавнијих услова да се свесне радње правилно одигравају у човековом мозгу, јесте да тај мозак, са свима својим ћелијама буде и физички савршено исправан — једном рецију *здрав*. Јер „у сваком вољном и слободном чину, лежи расуђивање у коме дух упоређује и мери: с једне стране жељу као и корист коју има да учини један одређен чин; а са

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

друге стране, дужност коју има да га не учини... мобили, између којих има личност да изабере, многобројни су, сложени и разнолики; појам дужности (ма какав да је филозофски њен извор и природа) појам онога што је допуштено и онога што је забрањено... Између свих ових мобила личност одабира више мање свесно и дуго и на крају узима једну одлуку. У овом одабирању и овој одлуци интервенишу нужно његов нервни систем и специјално његови психички *неурони*. Разумљиво је дакле да стање здравља или болести ових неурона има утицаја на одлуке личности и следствено намеће, у извесној граници, његову одговорност. *Стање и функционисање мозга су сачињавајући елементи одговорности индивидуе*. Тако сваћена, одговорност човека појављује се биологу, као једна функција човекових психичких неурона: одговорност одговарајући нормалности а неодговорност болести ових неурона" (Grasset — Biologie humaine).

Међутим данас је очевидно, на како ниском ступњу стоје чланови људског друштва како у погледу знања, тако и у погледу здравља свог нервног система. Поред општег незнања, имамо и опште оболење мозга код највећег броја чланова људског друштва. Према томе данас је свест човека више мање немоћна, скоро помрачена. Са таквим стањем ствари практично је врло тешко говорити о људској слободној вољи па самим тим и о људској одговорности. То је још и Христос запазио још у своје време и зато је и рекао: „Оче опрости им, јер незнају шта раде.“

Када тако ствар стоји у опште у погледу одговорности људи — у толико јасније излази да један епилептичар у сваком случају мора бити неодговоран за своја дела. Јер његов мозак никада не може имати ону способност хладнокрвног расуђивања и свесног одабирања и одлучивања... Његови су психички неурони оболели, његова је свест више мање тупа — и он има све негативне особине његове психе за слободну акцију. Он је подређен више аутоматским радњама, те самим тим он је неодговоран.

Иначе ни у ком случају она законска класификација одговорности не може се одржати у погледу полу-одговорности — јер на извесне појаве наша свест или реагира са свима својим атрибутима — те је лице одговорно, или она је болесна те бива безмоћна и губи особину слободног одлучивања — према томе подређена својој болести — и самим тим неодговорна.

Биолошки само се тако може поставити овај проблем. Све друго бива вештачки и створено више из обзира практичне користи.

Ту и сам Grasset, сматрам да греши, (и ако је одличан

психијатар и биолог) који каже: „епилептичар је неодговоран за дела учињена за време напада, од којих му не остаје никаква успомена; али за дела учињена ван напада не може бити декларисан ни неодговорним ни одговорним: његова одговорност је ублажена”. Ређајући даље друге случајеве разних обољења у којим сматра да су личности са смањеном одговорношћу — каже: „све ове личности нису неодговорне то нису лудаци. Али они нису исто тако одговорни, они немају њихове психичке неуроне нормалне. Наслеђе, отрови, рђаво васпитање, раније болести нарушиле су њихове мождане ћелије: њихова одговорност је ублажена”.

Немогуће је сложити се са таквим гледиштем полуодговорности из простог разлога, што слободна акција ставља у покрет сав свој нормални механизам да дође до изражаја — или ако је исти ма у колико покварен, онда до њеног изражаја није могуће ни доћи; тада се пада у чисто детерминистичке сфере делања.

Исто тако као што је немогуће рећи за једно тело да је истовремено у кретању и некретању — него или је у ставу кретања или у ставу некретања, а никако полукретања.

После свега тога јасно је да се епилептичарима не може набавити „полу-одговорност”, а још мање одговорност. Сви они морају бити силом околности окатегорисани неодговорним. По извршеном злочину делу морају бити стављени на доживотно интернирање у лудници. А живот у лудници није лакши од живота на робији. Друга казна неби требала да постоји за епилептичаре — а најмање смртна казна, у толико пре случај Жимбрека, који је осуђен на смрт, сматрам да је неодбрањив у погледу психо-патолошком, и да исти мора бити невино осуђен.

*
*   *
*

Али ако су епилептичари неодговорни за злочина дела — ипак кривац постоји, на кога се иначе најмање обраћа пажња, те он некажњен и даље тамани свет — ствара гнусне злочине. Тај се кривац открива одмах чим се потражи узрок епилепсије.

Психијатрија је данас непобитно доказала да су сви епилептичари деца родитеља — алкохоличара, нарочито пијача ракије и других концентрисаних алкохолних пића, као што је апсент, виски и т. д.

Код Француза чим су увидели да је апсентизам родитеља био главни проузроковач великог броја епилептичара, одмах су донели одлуку о продавању апсента.

Према томе сматрам, да су за све ове злочине и жртве криви сви произвођачи алкохолних пића, нарочито фабри-

WWW.UNILIB.RS

канти и продавци истих а у првом реду криво је цело друштво које трпи производњу таквих убилачких продуката.

Дали ће се најзад раскривити ледено срце човека двадесетог века — дали ће се тај човек најзад стрести од ужаса пред призором катастрофално-рушилачког масакрирања људског живота алкохолом тим гнусним злочинцем, те да му једном учини крај ???

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

СУДСКА ПРАКСА

Начелна одлука Опште седнице Касационог Суда о надлежности среских судова по предметима обезбеђења.

Првостепени Београдски Трговачки суд послао је Касационом суду, по изјављеним жалбама интересованих страна, на рассмотрење и решење своје одлуке, донете по тражењима обезбеђења на основу исправа, које у себи садрже Трговачки посао.

Како су се поводом овога у одељењима Касационог суда појавила неједнака разумевања прописа § 5 тач. 8. закона о установљењу окружних и среских судова, у коме је предвиђена надлежност среских судова за доношење одлука о предметима обезбеђења, то је Касациони суд у данашњој својој општој седници проучио ово питање, па је нашао: да је прописом § 5. тач. 8. поменутог закона одређена надлежност среских судова за доношење одлука по предметима забране, притвора, прибелешке, интабулације (надинтабулације) и обуставе, да њиме није изузето из надлежности среских судова доношење одлука по овим предметима и онда, кад тражбина, чије се обезбеђење тражи потиче из трговачког посла, — § 17. зак. о устројству трговачког суда, према чему су срески судови надлежни да доносе одлуке и по таквим тражењима обезбеђења, за која је до овог закона био надлежан првостеп. трговачки суд.

Зато је на основу § 16. тач. 1. Закона о своме устројству донео ову своју начелну одлуку о разумевању § 5 тач. 8. закона о установљењу среских и окружних судова :

Да су срески судови надлежни за доношење одлука по предметима забране, притвора, и обуставе на покретне ствари и онда, кад се тражења ових обезбеђења заснивају на доказима, који садрже трговачки посао.

Ова је одлука обавезна за сва одељења и општу седницу Касационог суда.

Из Опште Седнице Касационог Суда 22. јуна 1931. год. Бр. 8298 у Београду.

Тих. М. Ивановић
секр. Касац Суда

Надлежност за разматрање решења по закону о експропријацији.

Министарство Грађевина писмом од 20. маја 1931. год. Бр. 18138 доставило је Касационом Суду акта по предмету експроприације имања ради подизања артилериске касарне, наво-

дећи да је по овоме предмету избио сукоб о надлежности између Кумановског првостепеног суда и Министарства Грађевина и да је првостепени суд одбио од себе надлежност за разматрање решења начелства среза Жеглиговског Бр. 33337 по коме су изабрани вештачи-процениоци извршили процену експропријацији надлежан да по жалби заинтересованих разматра само решења Министра Грађевина, која овај доноси у смислу § 26. у вези §§ 24. и 25. поменутог закона што овде није случај, — док Министарство Грађевина стоји на гледишту, да је у овом случају за разматрање ожалбеног решења надлежан суд у смислу § 28. истог закона. Зато је молило да Касациони Суд реши овај сукоб надлежности.

Касациони Суд по рассмотрењу акта овога предмета у смислу § 8. Закона о своме устројству нашао је:

По закону о експропријацији приликом принудног одузимања приватних добара, прави се разлика, да ли се експропријација врши за потребе регулисања главних саобраћајних путева, регулисања река и т. д. или се она врши за друге државне, окружне, среске и општинске потребе, као што су, поред осталог, за подизање касарне и друге војне потребе. Први случај предвиђен је у тачки 1. § 3. Закона о експропријацији а други у тач. 2 § 2. истог закона.

Ако се експропријација врши по тач. 1. § 3. Закона о експропријацији, онда по § 13. истог закона процену експроприсаног приватног добра, ако по закону има места, врше пет проценилаца, које одређује сама полицијска власт а ако се експропријација врши за потребе из тач. 2. § 3. поменутог закона, онда по § 16. истог закона, процену врше пет вештака, од којих двојицу бира полицијска власт а двојицу сопственик експроприсаног добра а они пак бирају петог вештака.

На решење оцењивачке комисије о вршеној процени експроприсаног добара за потребе из тач. 1. § 3. закона о експропријацији има места жалби Министру Грађевина по § 22. истог закона противу процене вештака кад се добро експроприше за потребе из тач. 2. § 3. поменутог закона у вези § 16. истог закона има места жалби надлежном суду према § 28. закона о експропријацији.

Касациони Суд налази да се ово разликовање надлежности за разматрање по проценама има чинити с обзиром на то, што се вештачи за процену експроприсаног добара за потребе из тач. 2 § 3. закона о експропријацији бирају и процену врше према § 16. истог закона онако исто, као што се процена врши по прописима грађанског судског поступка у редовним парницама — § 18. закона о експропријацији, те је и природно да избор ових вештака, као и њихов рад подлежи оцини судској аналогу начелима оцене вештачког мишље-

ња у редовном спору а процена, вршена од вештака које све одређује сама полицијска власт по § 13. закона о експропријацији, подлежи оцени управне власти — Министра грађевина.

Према томе, Касациони Суд налази, да је за разматрање по жалби Команде Кумановског Војног округа изјављеној на решење начелника среза Жеглиговског Бр. 33337 од 16. XI 1930. г. о процени експроприсаног имања за подизање касарне, надлежан Кумановски првостепени суд.

Одлука III Одељења Касационог Суда од 20. јуна 1931. г. Бр. 7110.

Тих. М. Ивановић,
секретар Касац. Суда

Једна правна компликација.

Станимир Ђ., шофер, пријавио се почетком јуна 1929. године Саобраћајном одељењу Управе града Београда с молбом да му оно изда спровеничку дозволу за возњу полутретним аутомобилом марке „Форд“ са мотором № 11445313, који је купио од Милана Ж., за доказ чега је поднео признаницу овога о исплаћеној му купо-продајној цени. Аутомобилска дозвола му је издата под бр. 11161 од 5. јуна 1929. године.

Исте године 4. септембра, Милан Ж., продавац горњег аутомобила, замолио је Саобраћајно одељење да се горња регистрација поништи, представљајући да је купо-продаја била фиктивна, да му Станимир куповну цену није положио и да је, осим тога, присвојио други аутомобил исте марке са мотором № 11439127, а не онај, који је регистровао.

Саобраћајно одељење, пошто је утврдило да се на аутомобилу Милана Ж. налази мотор са № 11445313, која је требала да буде на мотору Станимира Ђ., а да је на мотору аутомобила Станимира Ђ., који је регистрован, нумера изрендисана (изхоблована) решило је да се молилац Милан Ж. одбије од тражења и упути да код надлежног суда поведе спор. Ово решење одобрио је и Министар унутрашњих послова и — Државни Савет, пресудом од 27. III. 1931. године.

Продавац Милан Ж. оптужио је Станимира Ђ., и кривично, за дело из §-а 229. у в. § 251. казн. зак., али је Првостепени Суд за град Београд решио да се оптужени не стави под суд већ слободан отпусти с разлога што је навод тужбе да је уговор био фиктиван и да тужилац није примио куповну цену — ирелевантан за питање постојања дела и кривичне одговорности оптуженога. Ово решење одобрио је и Касациони Суд.

Једновремено је продавац Милан Ж. поднео против купца Станимира Ђ., и тужбу по грађанском судском поступку.

У тужби је представљено да је уговор о купо-продаји био фиктиван, да тужени Станимир није уопште платио ниједан аутомобил, а однео је онај, за који није добио сопственичку дозволу, а осим тога и алат по списку. За доказ ових навода тужилац се позвао на сведоке и понудио је и допуну заклетву на околност: да није имао намеру да ни један аутомобил пренесе у својину туженога Станимира и да му овај није никада ни нудио ни платио купопродајну цену итд.

На основу овога тужилац је тражио да суд осуди туженога да му врати аутомобил са мотором № 11439127, који се сада стварно код њега налази, као и прибор са алатом, који је самовласно однео. У противном, да му плати итд.

У одговору на тужбу тужени Станимир је између осталог, изјавио: да му тужилац није био издао зарађену плату за девет месеци, па је пристао да му у место зарађене суме уступи спорни аутомобил у својину. После тога тужени је уредним путем регистровао спорни аутомобил, и то баш онај, који се налази код њега (туженога), а не други, за доказ чега наводи да је тај исти аутомобил био под истом № регистрован и на име тужиоца, док је био његова својина, а за утврђивање идентитета продатог аутомобила меродаван је број регистарске табле, а не број мотора.

На рочишту је тужени изјавио да прибор и алат иду уз аутомобил, и да му је то од стране тужиоца уступљено уз аутомобил. Осим тога, изјавио је да је спорни аутомобил продао Лазару Р.

Тужилац је накнадно распрострео тужбу и на Лазара Р. за кога је тврдио да је имао основа посумњати о поштењу продавца, и формулисао своје тужбено тражење у следећем:

„Тужбом је тражено, да се, као привидан поништи уговор купо-продаје између тужиоца и туженога, јер је тужилац обманом туженог наведен да исти закључи — § 537. гр. з. и да се по §-у 916. ст. I истог з. ствар постави у пређашње стање”.

По свршеном извијању суд је, између осталог, нашао, да грађански закон не зна за фиктивне уговоре, већ по њему се узима у обзир само изјављена воља, а не и она воља, која није манифестована. С тога је по нахођењу суда утврђен факат — постојање уговора о куповини и продаји. У питању која је кола овим уговором тужилац отуђио, да ли са мотором № 11445313 или № 11439127, суд је нашао да се обе стране слажу у томе, да тужени не држи мотор под бројем, који се помиње у признаници већ други, и како је тужени, — како поднетом признаницом тако и својим признањем наведених факата — до велике вероватноће довео своје наводе, то је суд пресудио да се тужени допуну закуне на околност: да је заиста купио баш ова кола и са овим мотором, који је сада на колима, а не... итд.

По незадовољству тужиоца Београдски Апелациони Суд стави ове примедбе:

„Из тужбе бр. 10627 и навода заступника тужилачке стране на рочиштима види се, да су истакнута два питања: 1) да ли је уговор о куповини и продаји аутомобила под № 11445513 фиктиван или се пак воља у њему изражена слаже са фактичком вољом уговорача, као што је и Првостепени Суд у разлозима правилно нашао; и 2) да ли тужилац има право на повраћај аутомобила под бр. 11439127, а не, која су кола отуђена, да ли она под бр. 11445313 или под бр. 11439127, као што је Првостепени Суд погрешно у разлозима нашао, јер је тужбом представљено да се тражи повраћај кола под бр. 11439127.

Према томе, када је Првостепени Суд нашао, да постоје два тужбена захтева, онда је потребно да суд у смислу §§ 164. и 166. грађ. суд. пост. узме реч од тужиоца, да ли он остаје при оба ова захтева или при једном и у том случају, при коме захтеву остаје — па према његовој изјави оцени да ли оба тужбена захтева потичу из једног или из два разна основа, па по том даље по закону поступити.

Сем тога Првостепени Суд није дао оцену свих доказних средстава, како оних које је тужилац тако и оних које је тужена страна поднела у циљу доказивања својих навода, као ни оцену изјаве туженог, да му је спорни аутомобил тужилац дао на име неисплаћене плате, а што је био дужан учинити у смислу тач. 7. § 305. грађ. суд. пост.“

На новом рочишту 21. I. 1931. године, тужилац је изјавио: да је тужбом тражено, и да при томе захтеву остаје и сада: да суд поништи привидни уговор купо-продаје између тужиоца и туженога, јер је тужилац обманом туженог наведен да исти закључи и да се по ст. I. §-а 916. гр. з. ствар поврати у пређашње стање.

Првостепени Суд за град Београд нашао је да су тужбом истакнута два спорна питања: 1. — питање о поништају уговора о продаји аутомобила бр. 114.45313 и 2. — питање о повраћају аутомобила № 114.39127 у државину тужиочеву т. ј. питање о васпостављању тужиочеве својине над овим аутомобилом. Ова два питања не стоје ни у каквој међусобној вези — каже суд у својим разлозима. Предњи уговор, чији се поништај тражи, не односи се уопште на аутомобил Бр. 114.39127. Повраћај овог аутомобила тражи се не на основу непуноважности тога уговора већ по другом својинском основу. Према томе, поменута питања представљају два спорна предмета разнога основа. Отуда даље слеђује да је тужба са два основа и да је као таква неуредна. Стога је суд решио да се тужба тужиочева одбаци као неуредна с тим, да тужилац плати свакоме од тужених по 800 динара на име трошкова.

Ово решење одобрио је, у своје II. одељењу, и Касациони Суд у Београду, решењем од 22. априла 1931. године. Заступник тужиоца у свима овде изложеним случајевима био сам ја.

Бор. А. Николић,
адвокат

Тестаменат има законску важност и ако га је срески судија и написао тестватору.

Тужиоци Милоје и Душан у тужби и на рочишту навели су: да је њихов отац пок. Филип учинио распоред са својом имовином на случај смрти, по тестаменту који му је писао и потврдио срески судија у Аранђеловцу 10. IX. 1924. год., — па како су решењем судије за неспорна дела упућени на парницу противу тужене Олге ради доказивања важности поменутог тестамена, то су тужили именовану Олгу и молили суд да пресуди да цитирани тестаменат има законске важности, пошто у свему одговара прописима § 432. грађ. зак. и чл. 164. правила о поступању у неспорним делима. Тужена страна навела је да је тужба неумесна и без доказа, пошто је тестаменат писао и потврдио судија среског суда, те зато и нема законске важности.

Аранђеловачки првостепени суд пресудом својом од 13. IX. 1930. г. Бр. 26468 одбио је тужиоце од тражења, налазећи да спорни тестаменат нема законске важности, — пошто је законодавац у § 432. грађ. зак. овластио среског судију за потврду већ написаног тестамена а не и за писање истог.

Београдски Апелациони Суд пресудом својом од 21. II. 1931. г. Бр. 1502 одобрио је пресуду првостепеног суда.

Касациони Суд примедбама свога III одељења од 7. маја 1931 г. Бр. 6024 поништио је ову пресуду Апелационог Суда са следећих разлога :

„Према изменама § 429. грађ. зак. од 4. маја 1911. год. тестаменат, који увек у редовним приликама мора бити писмен, вреди: 1., или ако га сам завешталац напише и потпише; 2., или ако је састављен и признат пред судом — § 440. грађ. зак. и 3., ако завешталац не зна и не може писати и кад завештаоцу тестаменат и какво друго лице али под условом, ако тестаменат завешталац пред судијом за неспорна дела или његовим заступником или пред среским или градским судијом или његовим писарем по прочитању за свој призна.

Спорни тестаменат не спада у тестаменте из § 440. грађ. зак. који сам неспорни дела судија са својим писарем по прописима Неспорних правила тестватору пише и оверава, пошто је за ово надлежан један судија за неспорна дела.

Спорни тестаменат долази у ред тестамената, предвиђених у § 432. грађ. зак., јер се из његове садржине види, да га је срески судија не само тескатору написао, већ и по истом законском пропису потврдио, пошто га је тескатору прочитао и он га за свој признао. За важност оваквог тестамената неопходан је услов да тестаменат буде прочитан тескатору од стране среског или градског судије или његовог заступника и да га тескатор за свој призна а није важно нити утиче на уредност тестамената чињеница, како је тестаменат тескатору писан, да ли званично од стране среског судије или његовог заступника или неког трећег лица, ван суда, пошто закон за то не поставља никакве нарочите услове.

Према овоме Аранђеловачки првостепени суд а по том и Београдски Апелациони Суд погрешно налази да спорни тестаменат не вреди само са тог разлога, што га је не само потврдио већ и писао срески судија и што га је ценио по чл. 161. и 164. неспорних правила, јер овде није у питању судски тестаменат из § 440. грађ. зак., већ тестаменат, који је предвиђен у § 432. грађ. зак., па је суд имао само да цени, да ли он испуњава оне услове, који се захтевају по истом законском пропису за тестаменте, који је овлашћен да потврђује и срески судија или не. —

Београдски Апелациони Суд није усвојио ове приметбе већ је у смислу своје од 25. маја 1931. г. Бр. 4535 дао следеће противразлоге :

„Београдски Апелациони Суд налази да се спорни тестаменат има ценити по пропису § 432. грађ. зак. — па ценећи важност спорног тестамената у смислу наведеног прописа, узима да он нема законске важности са тога разлога, што се из њега види, да га је срески судија не само потврдио, него и написао, и ако је његова функција сходно § 432. грађ. зак. ограничена искључиво на пријем тестамената, али написаног од другог лица, прочитање тестамената завештаоцу и потврду истог. А да је његова функција заиста ограничена на ове три радње а не и на писање садржине тестамената, јасно излази из тврђења § 440. грађ. зак. у вези § 162. неспорних правила, којима је једино неспорном судији дато овлашћење да, поред поменутих радњи, на које је овлашћен по § 432. грађ. зак. и срески судија, — још и да може написати и садржину тестамената. Дакле, изузетно је допуштен само неспорном судији да, поред осталог при састављању јавног тестамената, може још и писати садржину тестамената. Имајући у виду изузетно наређење и строгиност форме, прописане за важност тестамената Београдски Апелациони Суд налази да спорни тестаменат нема законске важности, јер је срески судија, излазећи из круга своје

надлежности, прекршио законско наређење, које прописује форму за важност тестаментa.”

Касациони Суд у својој општој седници усвојио је поменуте примедбе свога III одељења а речене противвразлоге одбацио.

Одлука од 26. јуна 1931. год. Бр. 8356.

Тихомир М. Ивановић,
секретар Касационог Суда

По чл. 37. Закона о ликвидацији мораторног стања, Државна Ликвидациона Банка има прећутну хипотеку на свима добрима својих дужника у моменту продаје истих, без обзира да ли су она стечена пре или после ступања на снагу поманутог закона.

Поверилац Јулијус поступајући по решењу првостепеног Суда за Град Београд од 1. новембра 1927. г. Бр. 60255 тужио је суду Државну Ликвидациону Банку и молио да суд декларативном пресудом пресуди: да је његово потраживање прече у наплати из депозита дужника Косте од потраживања Државне Ликвидационе Банке. Навео је, да тужена Банка не може имати прече право у наплати, јер њој као неинтабулисаном повериоцу, продато имање дужника Косте не служи као залога. По чл. 37. Закона о ликвидацији мораторног стања предате залогe морају бити само постојећа имања а не и будућа и ово законско наређење односи се на имање дужниково, које је он имао у времену доношења закона а не и на имање, које је он накнадно прибавио. Како је продато имање дужник Коста прибавио доцније, то Ликвидациона Банка нема приоритет у наплати из депозита од продатог имања дужниковог.

Тужена Банка у одговору на тужбу навела је, да јој чл. 37. Закона о ликвидацији мораторног стања даје право прећутне хипотеке на целокупном имању дужниковом у моменту наплате њеног потраживања и да је према томе и њено право овде несумњиво.

По свршеном извиђању, првостепени суд за град Београд нашао је:

Да је Државна Ликвидациона Банка с обзиром на чл. 37. поменутог закона, по коме она има прећутну хипотеку на добрима својих дужника а чији ранг се одређује од дана ступања на снагу овога закона т. ј. 20. априла 1920. год. — старија у своме праву него поверилац Јулијус, чија је интабулација одобрена решењем суда од 18.-VI.-1926. г. дакле пуних шест година доцније; и да је према томе тужбено тражење остало недоказано у погледу приоритета наплате потраживања тужилачке стране из спорног депозита. Према чл. 37. Закона о ликвидацији мораторног стања изричан

је и он се може тумачити само тако, да Државна Ликвидациона Банка има прећутну хипотеку на свима добрима својих дужника у моменту продаје истих, без обзира да ли су оне стечене пре или после ступања на снагу закона о ликвидацији мораторног стања т. ј. 20. априла 1920. г. а чији се ранг утврђује по овоме датуму. Свако друго тумачење овога законскога прописа било би противљење са вољом законодавчевом, која је тако јасно манифестована у поменутом законском пропису и дошло би се до апсурдних закључака, да је законодавац имао намеру да штити интересе оних банчиних дужника, који у моменту ступања на снагу закона о ликвидацији мораторног стања нису имали непокретна добра а доцније их стекли.

Зато је пресудом својом од 12. XI. 1930. год. Бр. 82571 тужиоца одбио од тражења, као неумесног.

Ову пресуду одобрио је Београдски Апелациони Суд пресудом својом Бр. 1703. од 4. III. 1931. год.

Касациони Суд оснажио је пресуду Апелационог Суда. Одлука II одељења од 7. V. 1931. год. Бр. 5880.

Тихомир М. Ивановић,
секретар Касационог Суда

Апсолутно неподобан покушај не казни се ни по новом кривичном законуку.

Ј. С. поднео је тужбу иследној власти противу М. Р. за дело покушаја убиства. У тужбу Ј. С., описујући начин извршења дела, навео је ово: да га је М. Р., једног дана са пушком пресрео на путу и да је са истом, кад му се је приближио на неколико корака, окреснуо два пута у правцу њега у намери да га убије и зато га тужи за дело покушаја убиства, јер Ј. С. вели даље: да је пушка, са којом је М. Р. на њега окреснуо, у даном моменту била способна да упали метак, који се тада у њој налазио, и према томе да је она била способна за убиство, а што до тога није дошло има се схватити као ствар срећног случаја, а то тим пре, што је код М. Р. постојала намера за убиство, пошто је са њим у личном непријатељству из ранијег времена.

Иследна власт по овој тужби повела је кривичну истрагу и вођеном истрагом утврдила је следеће стање ствари: да је заиста М. Р. означеног дана у тужби пресрео Ј. С. на путу; да је тада М. Р. собом носио пушку; да је са истом пушком у правцу Ј. С. окреснуо два пута у намери да га убије, али да до убиства није дошло зато, што је пушка, по оцени вештака, била апсолутно неспособна за убиство, јер је ударач на пушци, са којим се упаљује метак, био потпуно покварен и као такав апсолутно немоћан да упали метак из пушке. Ипак иследна власт налази да у пред-

стављеној радњи окривљеног М. Р. стоји дело покушаја убиства из § 167. у вези § 31. кривичног законика, јер се и овакав покушај, покушај апсолутно неподобан казни по § 32. истог законика, па је окривљеном М. Р. за наведено дело покушаја убиства својим решењем Бр. 10812/30., ставила под истрагу и у притвор.

Првостепени Прокупадски Суд на жалбу окривљеног М. Р. поништио је решење иследне власти о притвору као незаконито са ових разлога :

„Кад је средством вештака утврђено да је пушка, са којом је окривљени М. Р. означеном приликом окреснуо два пута у правцу тужиоца Ј. С., апсолутно неспособна за убиство, јер ударач од исте правилно не дејствује, онда је иследна власт погрешно узела да у представљеној радњи окривљеног М. Р. стоји дело покушаја убиства из § 167. у вези § 31. крив. законика, јер за постојање тога дела потребно је, да је оруђе, у овом случају пушка, способно за убиство, а то међутим овде не стоји. Истина у § 32. кривичног законика вели се, да ће се казнити и онај покушај убиства, који је извршен и са таквим средством, које ни у ком случају, ма и најправилније употребљено, не би било у стању да произведе дело убиства. Али овај законски пропис кад се доведе у везу са § 31. крив. зак. који даје дефиницију о покушају кривичног дела, не може да опстане, јер по овом законском пропису § 31. кривичног законика за постојање покушаја каквог кривичног дела потребно је, да је *отпочето извршење* кривичног дела а оно се међутим не може отпочети кад је средство, у овом случају пушка, апсолутно неспособна за извршење кривичног дела”.

Иследна власт, поступајући по примедбама првостепеног суда, пустила је окривљеног М. Р., у слободу, али га је истовремено из слободе оптужила првостепеном суду на основу § 158. крив. суд. пост. за наведено дело покушаја убиства.

По овој тужби иследне власти првостепени суд донео је решење бр. 27992/30., да нема места да се окривљени М. Р. стави под суд за наведено дело, са разлога са којих је поништио напред поменуто решење о притвору окривљеног М. Р.

Иследна власт на ово решење првостепеног суда изјавила је Касационом Суду жалбу ове садржине:

„Ислеђењем утврђено је, да је окривљени М. Р., из пушке два пута окреснуо у правцу Ј. С. У таквој радњи окривљеног М. Р. стоји дело покушаја убиства из § 167. у вези § 31. кривичног закона, без обзира на то што је оценом вештака нађено да је односна пушка апсолутно неспособна за убиство. Јер по § 32. кривичног законика казни се и такав покушај који је извршен са оруђем апсолутно неспособним за убиство. Значи да се има подврћи казни по новом кривичном законнику апсолутно неподобан покушај. Разлог законодав-

чев је зато и прост и јасан: законодавац у апсолутно неподобном покушају кажњава *злочиначку намеру*, без обзира на то, што се та и таква намера није могла привести у дело. Резоновање првостепеног суда да се апсолутно неподобан покушај, а то је покушај у овом случају, не кажњава зато, што је пропис § 32. кривичног законика, који говори о апсолутно неподобном покушају, у контрадикцији са § 31. истог законика, који говори о дефиницији покушаја, отпада, јер између ова два прописа кривичног законика нема никакве контрадикције. То пак што се у § 31. крив. законика каже, да је покушај тек онда кад се отпочне извршење кривичног дела не значи да се покушај не може отпочети оруђем, које је неподобно за извршење дела, јер законодавац сматра да се отпочиње вршити кривично дело и тада самим тим што је односно лице имало намеру за вршење кривичног дела. У конкретном случају окривљени М. Р. имао је намеру за вршење кривичног дела и зато га је требало казнити¹⁾.

Касациони Суд решењем свога IV. одељења Бр. 14083/30., одобрио је решење првостепеног суда бр. 27992/30., као потпуно правилно и на закону основано, а жалбу иследне власти одбацио као неумесну.

Изнесећи овај случај, мишљења смо, да је резоновање првостепеног суда изражено у примедбама његовог решења бр. 21992/30., са којим се и Касациони Суд сложио, правилно и на закону основано. Јер покушај је *почетак извршења* дотичног кривичног дела. Па кад је *средство апсолутно немоћно* за извршење убиства, онда је сасвим природно мислити да је то средство тако исто апсолутно немоћно и да се њиме отпочне то убиство. Другим речима кад је пушка са којом је окривљени М. Р., окреснуо у правцу тужиоца Ј. С., апсолутно немоћна за убиство, онда је она тако исто апсолутно немоћна да отпочне то убиство. Дакле апсолутно неподобан покушај не може да се казни. Тако је узела судска пракса и то питање могли би да сматрамо *дефинитивно* расправљеним у том смислу, јер резони на којима у том питању стоји судска пракса толико су убедљиви да супротно мишљење тешко би могло да се прими. Уосталом и теорија дели такво мишљење о апсолутно неподобном покушају.¹⁾

Томаш Пуљевић,
државни тужилац

¹⁾ Теорија Казненог Права од Ј. Ђ. Авакумовића I. део, свеска четврта, страна 606.

И ако је противу пресуде судије појединца Окружног Суда изјављена ревизија у место призива ипак Касациони Суд није надлежан за расматрање пресуде.

По кривизи Рајка Ј. из Рагодеша због дела из § 158. каз. зак., противу пресуде судије појединца окружног суда у Пироту КЗП 105/5 од 13. маја 1931. год. изјавио је ревизију бранилац оптуженог Рајка и Окружни Суд у Пироту послао је сва акта Касационом Суду на разматрање и решење.

Касациони Суд решио је, да се предмет ове кривице поврати окружном Суду у Пирот, да их суд по изјављеном правном леку браниоца достави надлежном Апелационом Суду на решење у смислу § 390. од II зак. о судском кривичном поступку, јер је Касациони Суд овде ненадлежан, са следећих разлога:

„Из предмета поменуте кривице види се да је исту ислеђивао као преступно кривично дело па и нападнуту пресуду по њој донео судија појединац Окружног Суда, те се против ове пресуде може изјавити *само пун призив* по § 390. од I Закона о судском кривичном поступку, о коме може да решава само Апелациони Суд — § 390. II одељак Закона о суд. крив. пост. а не и Касациони Суд, који доноси одлуке по ревизији са призивом или без овога, изјављене противу пресуде окружног суда *као зборног* у кривичним делима за које је окружни суд као зборни по § 11. тач. 2. крив. суд. пост. у вези са § 7. под II Закона о установљењу средњих и окружних судова, надлежан. Како се пак бранилац оптуженог Рајка, изјављујући правни лек, позива на § § 336. и 337. крив. суд. пост. а то су прописи, који се односе на ревизију, изјављене Касационом Суду и тражи од Касационог Суда, да овај одлуку судије појединца окружног суда по кривизи опт. Рајка поништи, то је очигледно, да је овде пометња у називу правног лека. По § 325. од II Закона о судском кривичном поступку, погрешан и неисправан назив правног лека не смета ни у колико, већ се исти има од надлежног суда узети у оцену, ако испуњава остале услове, који се траже по § § 324—327. Зак. о суд. крив. пост., то се према томе сва акта ове кривице заједно са изјављеним правним леком имају упутити окружном суду у Пирот да их достави надлежном Апелационом Суду на решење у смислу § 390. од II и следећих прописа Закона о судском кривичном поступку, који се на пун призив односе”.

Решење Већа Касационог Суда Кре. 22 од 27. јуна 1931. г.

Тихомир М. Ивановић,
секретар Касационог Суда

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

За дела, учињена пре ступања на снагу Закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности, рок одређен по § 85. крив. зак. за подношење предлога има се рачунати од дана ступања на снагу Закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности.

Иследни судија Гњиланског Првостепеног Суда оптужио је суду Зећира, што је 1927. год. као кмет села Доњег Ливона, забранио Демиру и његовој жени, које је приватни тужилац Рамадан најмио, да пожују жито на двема њивама приватног тужиоца, због чега је приватни тужилац претрпео штету, чиме је створио себи кривицу из § 395. крив. зак.

Гњилански Првостепени Суд по разматрању акта нашао је:

Дело из § 395. новог кривичног законика извиђа се по предлогу т. ј., по приватној тужби. По § 86. II одељак крив. зак., у вези чл. 4. Закона о сузбијању злоупотребе у службеној дужности, за кривична дела, која се извиђају по приватној тужби, поступак ће се отпочети само онда, ако је приватни тужилац поднео тужбу у року од три месеца од како је за учињено дело сазнао. Из поднете тужбе приватног тужиоца, која је примљена у Скопљанском Првостепеном Суду 16. V. 1929. год. Бр. 21456, као и из поднете тужбе иследног судије види се, да је оптужени учинио претстављено дело у лето 1927. године а приватни тужилац тужбу за исто дело поднео тек 1929. год. т. ј. после две године. Како се дело из § 395. к. з. ст. II извиђа по приватној тужби и приватни тужилац није поднео благовремено тужбу у року од три месеца, то се оптужени неће за то дело ни стављати под суд. У том смислу и донео је своје решење Бр. 7418 од 28. VI. 1930. год.

Касациони Суд поништио је ово решење са следећих разлога:

„Погрешно суд налази, да се не може отпочињати истрага према оптуженима зато, што приватни тужилац није у року од три месеца у смислу § 85. крив. зак. поднео предлог од дана учињеног дела, за отпочињање кривичне истраге. Како је ово дело учињено под владом старог казненог законика од 1860 г., у коме се а у § 122. истог зак. у вези § 4. крив. суд. пост. извиђају и суде по службеној дужности а закон о сузбијању злоупотреба у службеној дужности ступио је на снагу тек 18. априла 1929. год. по коме се ово дело предвиђа и казни по § 395. крив. зак., као и да ће се гоњење предузети по предлогу а предлог овакав по § 85. крив. зак. може се чинити у року од три месеца, од кад је оштећени за учињено дело сазнао. Према томе, што су оваква дела до 18. априла 1929. године донета и суђена по званичној дужности, дакле и без предлога оштећеног а по наведеноме казненом законнику за гоњење оваквих дела потребан је и предлог оштећеников,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

који се мора поднети надлежној власти у року најдаље за три месеца од дана учињеног дела или његовог сазнања, — онда се у оваквом случају за дела, која су учињена пре ступања на снагу закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности, оштећенима има рок одређен по § 85. крив. зак. за подношење предлога рачунати од дана ступања на снагу закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности а то је од 18. априла 1929. год. а не од дана учињеног дела, пошто до дана самог тога дела није ни постојала дужност оштећеникова за подношење предлога ради отпочињања истраге, па му се с тога не може ни стављати на терет неподношење предлога пре 18. априла 1929. год.

Примедбе IV. оделења од 28. V. 1930. год. Бр. 7286.

Тихомир М. Ивановић,
секретар Касационог Суда

И за дела, побројана у Закону о сузбијању злоупотреба у службеној дужности, а учињена пре ступања на снагу тога закона, има се применити стари казнени закон ако је он за кривца блажи.

Охридски првостепени суд нашао је: да у радњи оптуженог Милоша, што је, као архивски приправник пореске управе у Охриду и одређени чиновник за наплату страначке порезе, — од разних лица у току 1828. године, наплатио укупну суму од дин. 6522.02 дин. па ту суму није предао одмах благајни, већ је при себи задржао и то: суму од 6223.50 дин. све до 29. октобра 1928. године када ју је предао на позив Пореске Управе, суму од 157.72 до 20. новембра 1928 год. и суму од 140.— дин. до 1. новембра 1928. год. када их је такође предао благајни, а дотле се тим сумама служио, — стоји дело послуге државним новцем у продужењу, предвиђено у § 379. новог кривич. законика у в. § 61. истог законика и чл. 1. и 4. Закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности. Дале је нашао, да се оптуженом Милошу казна има одмерити по § 112. старог крив. зак., пошто опт. Милош није више државни службеник а пропис § 112. старог казног законика предвиђа блажу казну од прописа § 379. новог крив. зак. и дело је учињено пре ступања на снагу закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности, па га је, с обзиром на признате му олакшице, својом пресудом казнио са један месец затвора.

Скопљански Апелациони Суд нашао је, да је првостепени суд погрешно што је оптуженоме казну одмерио по старом закону, пошто се дело извиђа и суди по чл. 1. закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности те је суд требао да оптуженоме казну одмери по § 379. нов. кр. зак., за које је дело и стављен под суд и оптужен од стране државног ту-

За дела, учињена пре ступања на снагу Закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности, рок одређен по § 85. крив. зак. за подношење предлога има се рачунати од дана ступања на снагу Закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности.

Иследни судија Гњиланског Првостепеног Суда оптужио је суду Зећира, што је 1927. год. као кмет села Доњег Ливона, забранио Демиру и његовој жени, које је приватни тужилац Рамадан најмио, да пожњу жито на двома њивама приватног тужиоца, због чега је приватни тужилац претрпео штету, чиме је створио себи кривицу из § 395. крив. зак.

Гњилански Првостепени Суд по разматрању акта нашао је:

Дело из § 395. новог кривичног законика извиђа се по предлогу т. ј., по приватној тужби. По § 86. II одељак крив. зак., у вези чл. 4. Закона о сузбијању злоупотребе у службеној дужности, за кривична дела, која се извиђају по приватној тужби, поступак ће се отпочети само онда, ако је приватни тужилац поднео тужбу у року од три месеца од како је за учињено дело сазнао. Из поднете тужбе приватног тужиоца, која је примљена у Скопљанском Првостепеном Суду 16. V. 1929. год. Бр. 21456, као и из поднете тужбе иследног судије види се, да је оптужени учинио претстављено дело у лето 1927. године а приватни тужилац тужбу за исто дело поднео тек 1929. год. т. ј. после две године. Како се дело из § 395. к. з. ст. II извиђа по приватној тужби и приватни тужилац није поднео благовремено тужбу у року од три месеца, то се оптужени неће за то дело ни стављати под суд. У том смислу и донео је своје решење Бр. 7418 од 28. VI. 1930. год.

Касациони Суд поништио је ово решење са следећих разлога:

„Погрешно суд налази, да се не може отпочињати истрага према оптуженима зато, што приватни тужилац није у року од три месеца у смислу § 85. крив. зак. поднео предлог од дана учињеног дела, за отпочињање кривичне истраге. Како је ово дело учињено под владом старог казненог законика од 1860 г., у коме се а у § 122. истог зак. у вези § 4. крив. суд. пост. извиђају и суде по службеној дужности а закон о сузбијању злоупотреба у службеној дужности ступио је на снагу тек 18. априла 1929. год. по коме се ово дело предвиђа и казни по § 395. крив. зак., као и да ће се гоњење предузети по предлогу а предлог овакав по § 85. крив. зак. може се чинити у року од три месеца, од кад је оштећени за учињено дело сазнао. Према томе, што су оваква дела до 18. априла 1929. године донета и суђена по званичној дужности, дакле и без предлога оштећеног а по наведеноме казненом законуку за гоњење оваквих дела потребан је и предлог оштећеников,

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

Уписани у именик адвоката :

1. Бојанић Антун са седиштем канцеларије у Београду
2. Супић Др. Марко са седиштем канцеларије у Београду
3. Блажић Михаило са седиштем канцеларије у Београду
4. Јовановић Ј. Светозар са седиштем канцеларије
у Бајиној Башти
5. Бранковић Недељко са седиштем канцеларије
у Пожаревцу

Избрисани из именика адвоката :

1. Протић Милутин услед смрти
2. Ивановић В. Михаило услед ступања у држав. службу
3. Живанчевић Михаило пошто се одрекао адвокатуре
4. Крсмановић Миодрог услед смрти

Преселили се адвокати:

1. Чворић Св. Цветко из Лознице у Љубовију

Уписани у именик адв. приправника :

1. Брицкиј Наркис на вежби код Васића Миодраса, адв.
у Чачку
2. Павловић Властимир на вежби код Јелића Владимира,
адв. у Смедереву

Избрисани из именика адв. приправника

Блажић Михаило постао адвокат
 Ђирић Миладин због ступања у државну службу
 Тајтацак Живко због ступања у државну службу
 Бојанић Антун постао адвокат.
 Супић Др. Марко постао адвокат.

ИСПРАВКА

У последњем броју Бранича у чланку г. Др. Радоја Вукчевића: „Условна осуда за кривице из закона о штампи” изостављен је у другом одељку један део који је у тексту гласио: „Први разлог садржи члан 6 закона, којим се уводе у живот крив. законик и закон о крив. суд. поступку. По том пропису данашњи закон о штампи остаје и даље у важности, али општи део Крив. законика добио је своју важност и за овај закон. Општи део Крив. Зак. садржи све законске прописе од § 1 до § 90, па пошто се § 65 К. З. који говори о условној осуди налази у општем делу, то је несумњиво да овај пропис важи и за дела из Закона о штампи.

Моле се читаоци да ово приме к знању.

Установљење сталног избраног Суда Трговачке Коморе у Београду

На основу тач. 10. чл. 119. зак. о радњама и чл. 298. финансијског закона за годину 1928./29. основан је Стални Избрани Суд Трговачке Коморе у Београду. Овај суд биће надлежан за решавање свих спорова трговачке природе ако је ма једна парнична страна протоколисана фирма и ако су странке уговором предвиделе његову надлежност. Уговор о надлежности увек мора бити писмен.

У обавештењу које је овај суд издао у виду циркулара, који се могу добити код самог суда, Топличин Венац бр. 4, тел. 53-00, нарочито пада у очи забрана пискарачима да ма шта раде код овога суда. Ово ће уједно бити први суд, који ће на овако одлучан начин онемогућити штетан и незнатички рад којекаквих типова, који поред оскудице у стручном знању немају у 90% случајева ни најосновније моралне квалификације.

Адвокати треба сами да затраже од суда сва обавештења као и правилник о истом пошто се све то не може штампати у Браничу, а суд обавештења даје врло радо.

Уредништво.

„БРАНИЧ“ ИЗЛАЗИ ЈЕДАНПУТ МЕСЕЧНО

Доноси актуелне чланке из теорије свих правних наука, саопштења из судске и управне праксе, домаће и стране — са коментарима, чланке којима је смер заштита интереса адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења адвокатских комора, које „Бранич“ имају за свој орган.

Власник и издавач „Бранича“ је Адвокатска комора у Београду, коју претставља претседник Обрад Благојевић.

Уредник „Бранича“ је претседник Адвокатске коморе у Београду Обрад Благојевић.

„Бранич“ се шаље адвокатима — члановима Коморе бесплатно. За нечланове претплата стаје 120—дин. годишње; за адв. приправнике, судије и судијске приправнике 60— динара годишње; поједини број 10—дин.